

СПОРТ
ГалгIайчен наьканчаша дика
толамаш даьхар Кисловодскерча
яхьашка

16

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

№48-49 (12725-726)
ОагIой
буттг,
18 ди, 2025 шу

12+

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

ЗУПАМА СУНТ ТОХАР
Госнаркомитета
кхетаче дакъа лаьцар
вай Мехкадас

4

ПАРТЕ ГІУПАКХАШ
ГалгIай мехка хилар
«ЦаI йолча Росс»
моттигерча дакъа
кхетаче

7

КЕРДА МОТТИГАШ
Къаман культуран
истореи оагIонашцара
аллей хьаелла лерхI
Magase

8

БИБЛИОТЕКАЙ БОЛХ
Охценаькъан Ислама
ДНР библиотекай
болхлой семинаре
къамаьл дир

9

ХЪЕХАМЧАШ
Боканаькъан Фатимас
кхувш йоагIача
тIехьенна кикбоксинг
Юмаю

23

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

ЛоIамах, кортамукъаленах дола дувцар

«Дзурдзукаш - сийдола бIухой» яха
кино доаккхаш ба

17

ДегIаахар

БIарчча шера
карагIдаьннараш
дийцар Мехкадас,
СКФО гIолла волча
паччахьа викалца
Чайка Юреца

2

Мехкада:
ТIом латтача
даькъ тIара
журналиста
болх, лоархIаме
дакъа да
вай заман
журналистикан

Аьхкенаькъан Марем

ГIалгIайчен Кулгалхо-
чо Келаматанаькъан
Махьмуд-Иаьлас кхай-
карал дир мехкахошка,
оагIой бетта 15-ча дий-
нахьа белгалдеш дола
шоай профессионални
декхар кхоачашдеш бей-
нача журналистий Ди хи-
ларца дувзаденна.

Ше кхайкарал деш ре-
спубликан кулгалхочо дий-
цар, ерригача СМИ вика-
лий денал, цар лакха балха
говзал хилар, тахан латта-
ча чоалханеча хана эггара
унзарагIа бола болх царна
тIалатташ хилар къаьстта
белгал а деш. Цо аьлар, цар
беш бар унзара, лоархIаме
болх ба, юкъярлонга бакъ-
дар дIакхачийта гIерташ.

Иштта Мехкадас бел-
галдир, Россие Президент-
та Путин Владимир тIема
журналистий балхах турпал-
хой болх алар, цунца цъхана
цар лакха бехктокхам, денал
хилар белгалдеш.

«ТIом латтача даькъ тIа
журналистий болх дIабахьар
лоархIаме да, цо таро лу
юкъярлонна гонахьара хьал
ма дарра довза, иштта
малагIа кхерам хила тар-
луш ба ха», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

ВIаший бувзам
чIоагIбир
вай мехко,
Ленинградски
областо

Аьхкенаькъан Марем

Вай мехкарча парла-
менто, Ленинград-
ски областацара був-
зам чIоагIбеш болх
дIабахьар РФ Федераль-
ни Кхетачен бокъонех
йолча Совета оагIонга
гIолла.

ЧIоагIо оттаяьча каьха-
та кулг яздыраш бар Хал-
къа Гуллама хьалха латта
Пумхой Мухьмад, Ленин-
градски областерча пар-
ламента спикер, бокъонех
болча оагIон кулгал деш
вола Бебенин Сергей.

Мехкашта юкьера парла-
ментий оагIонашцара хIама
чIоагIдеш болх ба из. Бокъ-
онаш оттаярах бола болх,
цъхаццадараш дIа-хьа эцаш,
дIабахьа лерхI хьакимаша.

БIарчча шера карагIдаьннараш дийцар Мехкадас, СКФО гIолла волча паччахьа викалца Чайка Юреца

Курскенаькъан ИбрахIим

Къилбаседа Кавказа куран
тIагIолла вола Россие Пачча-
хьа викал Чайка Юрий, бал-
хаца дувзаденна вай мехка
вена хилар. ВIашагIкхетар
долаш, дийцар 2025 шера де
карагIдаьннараш а, дIахо де
деш хьалхашка латтараш
а. Къамаьла юкье дукхагIа
теркам тIабахийтар мехка-
ра моттигаш дегIакхувлара,
хьурмата дешашта, къаман
проектташ толамца кхоа-
чашъяра, яхаш, дийцар «Сер-
дало» газетата Мехкадаь а
Паччахьалкхен а зарбан болх
лелабераша.

ДIадодаш долча шера респу-
блико дикка толамаш даьхад,
вахара хьалашта дувзаден-
на наьха хьашташ кхоачаш-
деча даькъе. Ийс керда никъ
билларца бувзабенна болх
чакхбаьккхаб, 26 километр
дIоахал долаш; иштта хьадаь
даьннад Илдарха-ГIалий тIара
тIий. Моттигаш тоаяра даькъе,
23 дукхагIа нах тIалатта доа-
зув тоадаьд; цIенхаштта тоа-
ьй ялх ишкол, Илдарха-ГIалий
тIареи Наьсаререи шиь берий

беш. Цу моттигаша дикка то-
адергда дешара гIулакх. Мо-
дельни оалача хьисапе эргаяь-
ккхай ялх библиотека. Цъхай-
ола, карарча хана чакхъяха
гарга йола гIишлош, болх бе
йолалургья кердача шера.

Къаьстта теркам
тIабахийтар лаьрхIаца тIема
операцена юкьерча наьха а
цар дезалий а хьашташ кхо-

ачашдара. Белгалдаьккхар,
из гIулакх ГIалгIайче цахад-
даш а хIара дезал теркалбеш а
дIахьош хилар.

Кхетаче иштта дийцар Iан
туризма ха дIайолалуш хилар,
из лоархIаме моттиг я хьаь-
ший республике ахарца юв-
заенна, цунга гIолла йовзий-
та йиш я, шоаш моргаш кхы
йоаца мехка Iалама таронаш,

цу гIулакхо кхолларгья балха
керда моттигаш.

ВIашагIкхетара шинна а
оагIоно ма аллара, из дер-
рига тIадерзадаь да кертте-
ра а юкъяра а декхар кхоа-
чашдара - ГIалгIай мохк, кога
тIехьа ког боаккхаш, цахад-
даш дегIакхувлара а цун наьха
вахара хьашташ дикагIа кхоа-
чашдара а.

ГIалгIайчен Кулгалхочо доазонцарча кхела кхетаче дIайихьар

Аьхкенаькъан Марем

ГIалгIайчен кулгалхочо Кела-
матанаькъан Махьмуд-Иаьлас
Доазонцарча комиссе кхета-
че дIайихьар. Цига дакъа лоа-
цаш хилар Иаьдала, бокъонаш
лораяра даькъ тIара кулгал-
хой, паччахьалкхен доакъаш-
хой, доал деча доакъаш тIара
кулгалхой.

Кертте лаьтта дош дар
хьалха тIаййца хинна декха-
раш кхоачашдар, нахага, ту-
ришашка хоам бара дола хьал
дегIадоаладар, халкъа ха дара
даькъ тIара болхлой хьаллацар,

тIема-патриотически цъханке-
тарий бувзам чIоагIбар.

Кхетаче хьаеллаш, Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас белгалбир, тахан туристаш хIара денна дукхагIа хулаш хиларга диллача, доазон кхерамзлен болх Iалашо яь хила безилга.

«ГIалгIайче дика наха йов-
заш йоагIа: карарча шера вай-
цига вера 120 эзар саг. Уж ба
шоай дезалашца салоIаш бола
нах, кагирхой, вай декхар да
царна дика хьалаш лоаттаде.
Туристаш ЖIайрахьа кхале ба-
хара йола бокъонаш аттача
яха еза, уж хила еза хIаранега
дIакхоачаш а иштта атта а», -

аьлар цо.

Кхетачено иштта шера чак-
кхе йир. 2023 шера денз, доа-
зон тIарча боарама бокъонаш
телхаяр диазза лаьгIденнад.
Цу тайпара толам баьккхар,
уж хьалаш довзийтара болх
лертгIа нахаца дIахьош хила-
рах.

Тухан ГIалгIайчен бахар-
хошка, хьаьшашка моллагIа
бола хоам дIакхоач; мобильни
гIирсашка гIолла.

Иштта дийцар халкъа хьаьхой
болх хьаллацарах. Тахан До-
азон урхаллен балха латт ялх
тоаба (41 саг). Карарча шера
цар хьалаьцар бокъонаш телха-

ья 9 саг, иштта 1000 совгIа хье-
хамий кхетаченаш дIайихьар.

Мехка кулгалхочо белгал-
дир, ЖIайрахьа кхале ха тIа
латтараш хьаллацара бола болх
дIахьош ба, цу юкьедаьккхад
гIо дарца хоаставеш дола хьа-
лаш, иштта лаьттах цар йоал
яла ца езаши хилар. Кхетачен
доакъашхой хьежар патри-
отически кхетам балара хатта-
рашк. Республике болх беш я
«Анзорий къона доттагIий» яха
бархI тоаба, цунна чувоагIаш
ва 160 дешархо. Царна лаьрхIа
каст-каста дIахьу денала уро-
каш, экскурсеш, спортивни кхе-
таченаш.

Шолжа-Шахъаре кердача шера цайца ювзаенна кхерамзлен Іалашо ергъя

Гаьгенаькъан Марина

Шолжерча Іаьдало кхерамзлен Іалашо ергъя, бахархоша кердача шера цай дІахьош. Из хаттар дар терроризма духъала болх беш йолча комиссе кхетаче дийцар, аьлар «Сердало» газетга мэре зарбан болх лелабераша.

«АрІанара кхетаче дІайихъар Шолжа-Шахъара кулгалхочун ГІончас Беканькъан Халата. Дувца оттадаь дош дар Іан цайца дувзаденна денош долча юкъа, бахархой кхерамзленна Іалашо яр. Цох бехтокхамечар дийцар нах мах беш латтача моттигашка, кхыйолча фусамашка кхерамзлен Іалашо яь хила езарах. Иштта дийцар доазол араьхара нах хьачуахар тІахьожам болаш хила дезарах, уж ба Российски Федерацие бахаш боацараш», - аьлар хоамо.

Беканькъан Халата белгалдир, терроризма духъалара болх дикагІа дІабахъара, тайп-тайпарча гІулакхерча наха, иштта Іаьдала болхлоша шой декхараш дика кхоачашде дезарах.

ДегІа могашал меттаоттае гІо деш ба, Наьсарерча СВО ветерана Чопананькъан Мухьмада

Гаьгенаькъан Марина

«Даьхен лорабой» яхача ганза болхлоша дегІа могашал меттаоттае гІо ду, СВО ветеран волча Чопананькъан Мухьмада. Из хоам «Сердалога» цу моттигера бир.

«Ийкхача мино лозаваь ва Чопананькъан Мухьмад кхо шу хьалха. Аьтта кулг тахан дика болх беш дац цун. Дарба деш дика ха яькхха, тахан санаторе дІахо дегІа могашал меттаоттае езаш ва из. Ганза болхлочо, Беканькъан Мадинас цу гІулакха эшаш дола каьхаташ гулдеш новкъостал дир ветерана», - йоах тхога бенача хоамо.

Белгалде деза, ветерана нана Чаккенанькъан Райшат Илдарха-ГІалий тІарча дарбанче Ююжаеш а, ганза болхлоша каьхийгалга.

Мехка паччахъа викало Чайка Юре кхоачашдир берий дагалаттараш

Курскенаькъан ИбрахІим

Балхаца дувзаденна вай мехка вена хилар, Кьилбаседа Кавказа куран тІагІолла вола Россее Паччахъа викал Чайка Юрий. «Дагалаттарий корсам» яхача ерригача Россее болама чудоагІаш, цун вІашагІкхетар хилар вайцигарча берашца. Республикан зІамигача бахар-

хошта, цар шой каьхаташ тІа дийха хинна совгІаташ делар.

Юрий Яковлевича кхоачашдир кхаь бера дехараш. ВорхІ шу даьннача Овшананькъан Хьавайнеи кхойтта шу даьннача Макканнеи камаьл ду колонка, мосаш нийсьерг елар. Ийс шу даьннача Оздой Аьсета дукхача хана денз цо сатий-

са шведски лоами белар, цо гІо дергда йиІига спортаца хьоашал леладе а дегІааха а.

Паччахъа викало берашка аьлар, шоаех бІубенна, дика дешаш хила, шой уйлаш кхоачашгьарга майрра гІо.

Ший арІагІа вай Мехкадас баркал аьлар Чайка Юрена, ГІалгІайчен бераш иштта лархІарах. Цо белгалдаькххар,

бераш цу тайпарча моттигашка чоагІа сатувсаш, хьежаш хул, аьнна; цудухъа геттара лоархІае да цу хана царна юхе дегарІоз яла а тамашийнача хІамаех уж тешаде а саг нийсвалар. «Дагалаттарий корсам» дукха дика уйлаш сомайоах, бераш тешаду кердача шера цайца ювзаенна хулаш йолча тамашах.

Бахархоша йоал ханнахъа дІатергйолаш; каьхьегаш ба Россетий, Паччахъалкхен болхлой

Іалой Муса

«Кьилбаседа Кавказа Россеташ» яхача оагІон, Паччахъалкхен болхлой даггара каьхьегаш ба, бахархоша шоашта тІалатта декхар ханнахъа дІатергдолаш. Укх шерарча наджгоанцхой, ардара бетташка вай республикерча бахархоша 287,9 млн сома мах бола ток йоагаьй. Таханарча дийнахъа дІаденна латта декхар 260, 8 млн сом ахчанга кхоачаш да, из хул 91%.

«Кьилбаседа Кавказа Россеташ» яхача оагІонна карарча хана дІатакха дезаш тІалатта декхар, лайчилла бетта 1-ча денга кхаччалца йола ха хьайцача, - 182,4 млн сом ахча

да. 162,9 млн ахча цу юкьера дІадахача шерашкара да.

ТІалатташ дола декхар бахархоша боагІаца боараме дІатергдолаш, кхоачашде дезарех дийцар Паччахъалкхен хьалха латтача Слостенин Владимир кулгал деш дІайихъача арІанарча кхетаче. Цига дакъа лоацаш вар «Кьилбаседа Кавказа Россеташ» яхача оагІон паччахъалкхен моттигашца бувзам лелабарах йолча моттига кулгалхочун ГІонча вола Поляков Сергей, энергетиках йолча министертвон, ЖКХ кулгал деш вола Султигананькъан Іумар, «Кьилбаседа Кавказа Россеташ» - «Ингушэнерго» филиала кулгалхо Котагананькъан Кимран.

Кхетаче белгалдир, мотти-

герча рузкъах болх беш йолча моттигаша декхар хьателар дика лохарІа латтилга: укх шерарча 10 бетта шоашта лотаттаяча токах доагІар 40%-га кхоачаш мара хьаденнадац цар. Лайчилла бетта 1-ча денга кхаччалца йола ха хьайцача, карарча хана тІалатта юкъара декхар 723 млн сом да.

«ТІалатташ дола декхар ханнахъа дІатокхаш цахиларо тока оагІонцарча моттигий болх боагІаца боараме дІабахийтац. Из гІулакх тоадара тІехъа кхетаченаш дІакхухъаш, кердараш юкьеодоладеш каьхьеге деза. БоагІаца боараме из болх хьаоттабича хоалуш меттадоагІаргда цу оагІонца дувзаденнараш», - белгалдир кхетаче «Кьилбаседа Кавказа

Россеташ» яхача моттига кулгалхочун ГІонча волча Поляков Сергейс.

«Ток лоттаеш йолча моттигашкара Іан кийчо еш дІадихъа балхаш тІалатташ доккхий декхараш долаш кхоачашдаьд. Вайна массанена дика ховш, кхетадеш да, йоагаеча токах дола декхар ханнахъа дІалуш цахиларо боагІаца боараме токацара болх дІа ца бохийталга, - аьлар Котагананькъан Кимрана. - Бахархоша ахча дІателаш дола гІулакх лерттІа леладергдолаш каьхьеге деза вай тахан».

Из болх дикагІа дІагІоргболаш, цхъана цхъаца проекташ йоаржаярах дийцар кхетаче гулбеннараша.

СВО доакъашхой дезалаш болча хилар, Шолжа-Шахъара администраце болхлой

Гаьгенаькъан Мартина

Даьхен Турпалий Ди дез-дар хьаллоацаш, СВО до-акъашхой дезалаш болча баха хилар Шолжа-Ша-хъарерча администраце болхлой. Из хоам «Сер-далога» бир шахъара мэре.

«Вай мехкадас Келама-танаькъан Махьмуд-Іаьлас тІадилла декхар кхоачаш-деш, тІема операцена юкье вахар хаьдача біухой деза-лаш болча баха хилар мэра гІонча вола Беканаькъан Халат, иштта кхыбола болх-лой а. Кхачах дизза дола ту-скараш денна, кьонгаш бай-нача наьха оагІув хьалло-ацаш, кьамаьл дир цар», - йоах тхога бенача хоамо.

Белгалде деза, СВО до-акъашхой цІагІара нах теркалбар, царна эшача хІаманга хьажар тахан лоархІамеча декхарех долга.

Илдарха-ГІалан прокурора Могушка-наькъан Джамбулата, нах тІаэцаш, ладийгІар СВО біухочунга

Гаьгенаькъан Мартина

Илдарха-ГІалан про-курора Могушканаь-къан Джамбулата, нах тІаэцаш дола ди дІахьош, ладийгІар ЛаьрхІача тІема операце біухой, цар дезалий хаттараш-ка, яхаш, хоам бу «Сер-дало» газетата «Даьхен лорабой» ганза гІалгІай филиала кулгалхочун гІончас Джанхотанаь-къан Мадинас.

Бокьонаш лораяра даькъа викалга кьамаьл дир, ваха-ра а бокьонаш лораяра а до-акъош тІа шоашта новкъо-стал дар дехаш. Могушка-наькъан Джамбулата хІара сагагара дехар хьайцар, царна новкъостал дергда, анна, тешал а дир», - йоах хоамо.

Прокурора яхачох, лоархІаме да біухошта юри-дически новкъостал дар, уж латт вай Даьхе лораш дІахьош йолча лаьрхІача операце мугІарашка.

Госнаркокомитета кхетаче дакъя лаьцар вай Мехкадас

Аькхенаькъан Марем

Наркотикашта духъала кьов-сам лоаттабеча Россе Пач-чахьалкхен комитета кхета-че дакъя лоацаш хилар вай мехкада Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьла. РФ чухъарча гІулакхех йолча Министер-ствон кулгалхо Колокольцев Владимир вар видеоконфе-ренцега гІолла кхетачен кул-галдеш хиннар.

Кхетаче дийцар наркоти-кашта духъала кьовсам лоат-табарца дувзаденнарах, иштта

тІадоарІача шера кхоачаш-де дезараш белгалдир цига. Вай мехкадас Келаматанаь-къан Махьмуд-Іаьлас белгал-дир, наркомани яха доккха зулам тахан Іаьдала болхло-ша, иштта кхыйолча моттига-ша, дерригача адамо геттара чІоагІа кьовсам лоаттабеш хо-ададе дезаш доккха во долга. Иштта вай мехкарча хъалах дийцар Мехкадас.

Карарча хана дІаязваь лат-тараш 1766 саг ва. ДІадахача шера хинначул кІеззига лохагІа да из хьал. 2025-ча ше-рарча 11 бетта дІаяззбаьраш

47 саг ва, хІаьта 2024-ча шера - 84. «Мехка из хьал то-алуш латтар тахан ишколаш-ка, иштта кхыйолча дешара моттигашка Іаьдало, лораша, дийшача наха кхетаченаш еш боккха болх дІакхашьар да. Из зулам хоададаь вайна юкьера дІадоаккхаргдолаш кхоачаш-де дезараш кхы а дукха да», - белгалдир Мехкадас.

ЛоархІаме дакъя дІалоацаш я цу юкье эргаяккха тоаеш латта наркологически диспан-сер. Иштта тахан вай мехка из хІама хьокхаденнараш-та меттабахка гІо деш кхав

оагІонцара болх ба. 40%-га кхоачаш бола дарба даь ара-баьннараш шин шера, иштта дІахо а дикка меттаотташ болх дІахьош хул. Иштта ре-спубликерча психиатрех, нар-кологех йолча моттиге доккха гІо де хьож цу наха.

«Лорий суда-наркологи-чески экспертизаш йоахаш, иштта цу наха гІо дарах йола программаш йоаржаеш, мет-табахкара тІехъа царца боккха болх лелабеш кьахьег тахан. Наркотикаш яха дохъаж вайна юкьера хаьдда дІадала дезаш да», - аьлар Мехкадас.

Вай мохк чубоагІаш ба, онлайн хьисапе дукхагІа лорашка дІаязлуча 10 моттига

Аькхенаькъан Марем

ГІалгІайче чуйоагІаш я электронни кепара лора-га дукхагІа дІаязлуча Россе итт мехка. Цох дийцар Росз-дравнадзора кулгалхочо Са-мойлова Аллас, ше респу-бликан кулгалхочунца Ке-ламатанаькъан Махьмуд-Іаьлаца кьамаьл деш.

«Шо лакхача боарам тІа латт электронни хъалашка дІаязлуча. Цудухъа дикагІача итт мехка юкьедоагІаш да. Из нах раьза хилар хьагой-таш да», - аьлар Самойлова Аллас.

Моттигерча унахІенон Министерствос яхачох, уж гойтамаш хьахилар, болх лерттІа дІахьош хиларах. Респубике из хьал дика вІашагІделлад: даим бувза-ма оагІонашка де дезар кепа тохаш, доаржадеш да, ре-гистратура новкъостал ду онлайн кепара дІаязвара, иштта ден-бус болх беш я цаІ йолча 122 таьрахъа оаза гІонча.

«Тхона лоархІаме да, ре-спубликан хІара вахархо сиха а атта а дІаязве йиш йолаш хилар, цунна эшаш дола лорий новкъостал дар. АргІанара декхар да,

дІаязвеш хиларга хьежжа, лорий гІулакх а дика лоат-тадар: дІаязваь йола ха ший боараме хилийтар, тІехъа е хьалхаваккхар цу юкье хург-доацаш», - аьлар мехка Кул-

галхочо.

Самойлова Алла хилар ре-спубликан кердача лорий центрашка, цо белгалдир, цига дика хъалаш а, лорий тоабаш а хилар.

Галашкара кашамаш тоадаъ даълар

Аькхенаькъан Марем

Галашкара кашамаш тоадаъ даълар. Из болх дIабихъар, «САФМАР» ганзо хьаллоацаш. Болх чакхбалара хета-ьяча кхетачене дакъа лоацаш вар ГIалгIайчен кулгалхо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьла.

Республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша яхачох, карарча шера цу тайпара балхаш дир республикан юртий 20 кашамашка, цу юкъе яр Илдарха-ГIала, Пхьилекъонгий-Юрт, СурхотIе, Экажкъонгий-Юрт. ХьатIадоагIача шера лаьрхIа

хинна деррига кашамаш тоа-дара балхаш чакхдаргда.

«САФМАР» ганзо аргI-аргIагIа дIахьу ГIалгIай мехка из лоархIаме болх.

Доккхий балхаш дIахьош вай республике 2023-2026 шерашка 100 кашамаш тоадаъ хургда царех 90 бусалба, иштта 10 кераста наьха», - аьлар ГIалгIайчен кулгалхо-чо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас, цо тIатехар, бейна нах дIабохкар боккха лерхIам болаш долга.

Белгалду, уж доацаш а кхь-дола балхаш дIахьош я из ганз вай мехка; гIалай моттигаш, исторически сийленгаш тоа-деш, иштта цо дакъа лоац ре-

спублика дегIайоалаяра дола хьалаш хьакхоллаш.

«ГIалгIайчен берригача ба-хархошкара, къаьстта сайгара

аз дег чура баркал оал Сафар-бика Микаила, цо иштта дук-хача наха новкъостал дарах», - аьлар Мехкадас.

Токах тIалатташ хиннача декхарах 42 млн сом дIатекхар бахархоша

Иалой Муса

«Кьилбаседа Кавка-за Россетий» «Сердал Онлайн» яха мобиль-ни оагIув дикка баьржа-рех ба тахан вай мехка. Укх шерарча 11 бетта цу оагIонга гIолла токах дола декхар дIатекхад бахархоша, 42, 3 млн ахча тIера дIадоаккхаш. ДIадахача шерара хьал теркалдича, 52,7% дукхагIа хул из.

Наха аттагIа хургдолаш вIашагIбелла ба «Сердал Онлайн» яха оагIув. Совлен ахча дала ца дезаш, берри-га болх цу оагIонга гIолла чакхбаккха йиш я. Къаьстта лоархIаме да из хIара денна сарралца балха барашта, мехкал араьша леларашта, тока оагIон моттиге лаьрххIа дIаваха декхар дIадала ха ца тоьарашта. RuStore, Google Play, e App Store гIолла хьа-чуаккха йиш я из оагIув.

«Кьилбаседа Кавка-за Россеташ» яхача сайта тIа довза йиш я цу оагIонца дувзаденнараш.

Пхи эзар совгIа унахцIенон болхлочоа тIехъара тIа лаьрххIа ахча делар

Аькхенаькъан Марем

2025 шу дIадоладелча денз, ГIалгIай Республике гIолла йолча Россе Вахара ганза даькъо лаьрххIа дола ахчаш дIадахьийтар мехкарчаа 5 185 унахцIенон болхлочоа. Из

хоам бир ГIалгIай Республике гIолла йолча СФР зарбан болх лелабераша.

Ахчанцара новкъостал лаьрхIа да хьалхарча даькъ тIа болх беш болча лораш-та; керттерча, кхалений дар-

банчей говзанчашта; урхалле-ний даькъ тIарча лорашта; си-хача новкъостала станце болх-лошта. Алапеш да 4,5 эзарга-ра дIадоладенна 50 эзар сомага кхоачаш, беча балхага а мотти-гага а хьежжа.

Ахчаш доагIараш белгал-

бераш унахцIенон моттигаш шоаш я, йоах ГIалгIай Респу-блике гIолла йолча СФР. Цу гIулакха, тIехъара тIа деха-раш язде а дезац. Ахча чота тIа хьатIадоагIа, СФР даькъ тIа хо-амаш дIадахьийта ворхI ди да-лале.

ХIама эцара болх вай мехка боагIлача боараме дIахьош ба

Аькхенаькъан Марем

Россе йохкарах, эцарах йолча промышленни пала-те хIама эцара балхага дил-лача гIулакх дикагIа мича-хьа латт дийцар. ДIабихьача тохкамах, цхьаццадараш эцаш 15,8 трлн ахчах латта 3,2 млн болх вай мехка дIабихьаб, из лакхача бо-араме чакхбаккхарах дола сертификат делар Кьилбасе-да Кавказе вай мохк белгал-беш.

Вай мехкадас Келамата-

наькъан Махьмуд-Иаьлас тер-калдечох, хьурмата оагIонца дувзаденнараш лерттIа ле-ладар да из. Цу гIулакхо руз-къа харцахьа, зехьа дайтац; зIамига, йоккха бизнес а хьаллоац.

«Федеральни политикага хьежжа дIахьош болх ба из тахан. Россе Президент волча Путин Владимира массехка-за белгалдаьд, кхоачам хьа-чуэцара болх боагIлача бо-араме, цIена дIахьош хила-ро ахча кходайт, цу оагIонца дувзаденнараш нийсса хьаот-тадайт», - белгалдир вай мех-

кадас.

Теркалде деза, вай респу-бликанна хIанз пхезлагIа из сертификат луш долга. 2023-

ча шера СКФО дерригача мех-кашта юкъе из болх боагIлача боараме дIахьош я, аьнна, белгалйир вай республика.

Бахархой бокъонаш лораяра оагIонца, нах тIаэцаш хилар

Аькхенаькъан Марем

ГIалгIайчен сага бокъо-наш лораярах волча ви-кала аппарате цхьа-на нах тIаэцаш хилар. Из кхетаче дIахьош вар республикан бокъ-онаш лораю кертте-ра саг ЦIечой ИбрахIим, ГIалгIай Республикан чурча гIулакхий мини-стра гIонча Козьарский Алексей.

Нах тIаэца ди долаш, ре-спубликан бахархой хатта-раш хилар сага бокъонаш лораяра даькъ тIа. ХIара хаттара доагIаш дола жоп делар, дIахо уж кхоачаш-дара гIулакх кьоастадир. Цигарча зарбан болх ле-лабераша яхачох, кхетаче вIашагIьеллаяр, наьха бокъ-онаш лораяра даькъ тIара паччахьалкхен лоархIам чIоагIбара, из болх дикагIа вIашагIболлара.

ПалгӀайчен УФАСо юхатохаргда, бахъан доацаш дӀаьхдеш дола лаьттанцара гӀулакхаш

Коазой Мадина

ПалгӀайчен антимонопольни гӀулакха болхлой лаьрхӀа ба, бокъо йоацаш лаьтташ арендах леладара каьхаташ кийчдар гаьнадоахаш, уж леладара йола бокъонаш гаьнайоахаш хиларца кьовсам лоаттабе. Из леладу каст-каста доал деча давкъ тӀа, республикан Ӏаьдала балхаш тӀа болча наха. Цу тайпара хьал юкьедоалаш хилар белгалдир УФАСо, ший болх дӀахьоча хана. Цу гӀулакха цар арадавкхар, из хьалхадоккхаш дола 18 хаттар. Нагахьа санна цар из болх тоабаш ца хуле, УФАС лаьрхӀа я дӀахо кхы а цӀенхаштагӀа из хьадеха.

Бахъан малагӀа да?

«Лаьтташ эцарах бола болх дӀахьоча хана, бетташ доахаш, лаьтта наха арендах леладе дӀа ца кхоачийташ, бахъанаш юкьетувс, цу тайпара кулг яздар болх гаьнабоаккхаш. Цу хьисапе телхаю предприниматель, бахархой бокъонаш, эшаш мел дола каьхаташ давхачул тӀехьагӀа, цу наха доагӀаш дола лаьтта дӀа ца луш. Цунца дувзаденна да бизнес дӀаьхар, иштта вахара гӀишлош хьальяр.

ПалгӀайчен УФАСо хьалхадавккхад, цу гӀулакха бектокхаме болча болхлошта, из болх тоабе безилга. Нагахьа санна хьалхашка оттадав декхараш кхоачашдеш ца хуле, царна духьала хьаделларгда уголовни гӀулакхаш, антимонопольни балха бокъонаш телхаярах. Из болх дӀахьоргба», - аьлар «Сердало» газетата ПалгӀай Республике гӀолла йолча УФАСо.

Даьхенцара безам чӀоагӀбарах йолча кхетаче дакъа лоацаш хилар, вай мехкара хьинардараш

Гаьгенаькъан Мартина

Пятигорске дӀайихьача Даьхенцара безам чӀоагӀбарах йолча, еррига моттигаш чулоацача кхетаче дакъа лоацаш хилар вай мехкара хьинардараш а. Из хоам «Сер-

далога» бера гӀо лоаттадеча оагӀонгара».

Даьхенна хетадаь гӀулакхаш доаржадара тӀехьа кьахьегаш бола кьонабараш тӀаййцар «Машуке», укх бетта 6-ча, 9-ча деношка. Даьхен хӀама хьалло-

ацаш болх дӀабахьарах дийцар гулбеннача кагирхоша, иштта пайдане хургда аьнна хетараш дӀа-хьа ийцар. Кагирхошца болх лоаттабар мишта хила деза белгалдир вай мехкарча кьонабараша», - хоам бу тха газетата.

«Иштта йолча кхетаченаш-

ка дакъа лацар боккха пайда беш хул, Россее доаржадеш дола кердадараш юкьелоацаш болх дӀахьош ба кагирхой», - аьлар царна юкьерча Кхоартой Ӏаьлас. «Машукера» хьаййцар, Юмадаьр вай мехкарча балха юкье хургда.

«Россе аьрзелгий хьехамчаш» дагабаьлар Наьсаре

Гаьгенаькъан Мартина

«Россе аьрзелгий хьехамчаш» яха ишколай кулгалхой гӀончашта, берий даьшта, ноаношта цхьаццадараш хьалхадоккхаш йола семинар дӀайихьар Наьсаре. «Сердалога» цу тай-

пара хоам бир из гӀулакх дӀахьош хиннараша.

«Наьсарерча № 15 йолча ишколе дӀайихьача кхетаче хьехархошта дийцар болх мишта дӀабахьа беза, иштта «Россе аьрзелгаш» яхача программанна юкье лакхер-

ча классашкарча бераша малагӀа дакъа лаца деза. 10-ча, 11-ча классашкара дешархой бар тематически доазон тӀа спикераш хиннараш. Берашцара болх дӀабахьарах лаьца дийцар цар», - йоах тхога бенача хоам.

«Бералла наькъаш» яхача

Ерригача Россее проекта доакъашхо йолча Коазой Миланас дийцачох, берригаш вӀашкаозаш, Даьхенцара безам, лерхӀам лакха бола тӀехье ураоттаяра тӀехьа пайда беш, кхетаче хилар цох.

Хинде мехкарча студенташа Магасе дешара оагӀонцара кхетаче дӀайихьар

Гаьгенаькъан Мартина

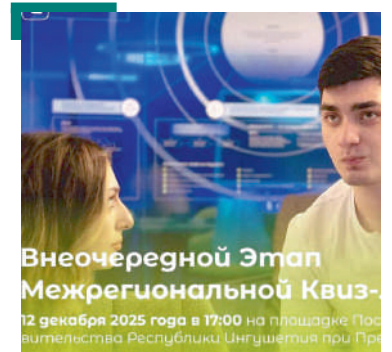
Анатомех, эрсий меттах йола дешара оагӀонцара кхетаче дӀайихьар Магасе, Хинде мехкара баьха, вай республикерча паччахьалкхен университете дешаш болча студенташа. «Сердалога» из хоам бир кагирхой кхетачен Ценна кулгал деча Часанаькъан Руслана.

«Сага дегӀацарча белгалонех дийцар Кьамашта юкьерча доттагӀала клуба доакъашхошта Пандея Судхан-

шус. Урок дукха хӀама чулаьца, геттара дика хилар. ЛоархӀамедараш теркалде, уж дашха Ӏемар кагирхой. Эрсий меттацарча уроку тӀа шоаш тахан бувцаш бола мотт дикагӀа тоабе, шоаш бахача мехка культура, Ӏадаташ довза аьттув бар гаьнара баьхкача студентий», - дийцар тха газетата.

Кагирхой Цен болхлоша белгалдир, иштта йола кхетаченаш, цхьаккха шеко йоацаш, боккха пайда боаржабеш, юкьера бувзам чӀоагӀбеш, тоабеш йолга.

Хаттарий ловзар дӀахьош хургба ГӀалгӀайчен массазарча викала фусаме

Аькхенаькъан Марем

Укх бетта 12-ча дий-нахьа Москверча ГӀалгӀайчен масса-зарча викала фуса-ме хиллар мехкаш-та юкьера хаттарий хьисапера ловзар. ХьатӀадоагӀача, Россе къамаш цхьанкхетара Шера хетадаь дар из кхетама хьал гойташ дола ловзар.

Нийсса пхи сахьат даьлча дӀадоладелар из. Москверча тайп-тайпарча халкий массазарча ви-калий оагӀошкара кагир-хой тоабаш яр цига гул-луш. Цхьан сахьатаи ах сахьатаи хилар массане хьаькъала таронаш гой-таш дола ловзар.

ГӀалгӀай мехка хилар «ЦаӀ йолча Россе» моттигерча даькъа кхетаче

Аькхенаькъан Марем

Магасерча культуран дегӀаахара Центре хилар ГӀалгӀай мехкарча «ЦаӀ йола Россе» яхача парте XXXVI-гӀа Кхетаче. Цига даькъа лоа-цаш вар республикан Кулгал-хо, парте Лакхарча совета до-акъашхо Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьла, сенаторах, Паччахьалкхен Думан депу-таташ, Ӏаьдала викалаш, пар-тийни болхлой.

Конференце бийцар парте моттигерча даькъа болх, иштта из хьежар болхлошца дувза-деннача хаттарашка. Кертте-ра дош дар моттигерча даькъа керда секретарь хьаьцар. Из хилар РФ сенатор Илезанаь-къан Михаил. Цун оагӀув, цхьа барт болаш, хьаллаьцар деле-гаташа.

Доакъашхошца къа-маьл деш, Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас баркал аьлар парте доакъашхошта, респу-

блика дегӀайоалаеча цар док-ка даькъа юкьедарах.

«Парти массайолча хана хиннай Президента новкъост, моттигашка цун никь дӀахьош. ГӀалгӀайче из болх белгалбоа-лаш ба вахара даькъ тӀа, дезал хьаллоацача, лаьрххӀача опера-це ветераний, доакъашхой йо-акхо еча, къахьегамхой теркам беча», - аьлар цо.

Республикан Кулгалхоцо иштта белгалдир цхьана, барт болаш болх дӀахьош хилар.

«Вай къаьста дахаш дац, ГӀалгӀайче йоккхача Россе даькъа да, цудухьа, тахан вай бехктокхаме, цхьоагӀо йолаш хиларах тийша да респу-бликан бахархой вахар», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас.

Юххера а, кхетаче чакхйоа-лаш, республикан кулгалхоцо кердача секретара ловца баь-ккхар; балха тӀа аьттув, хӀаьга берригача доакъашхой берка-те болх хилар ловш.

ГӀазданаькъан Ахьмад

«Машук» яхача дешара мотти-ге, «Даьймехка Турпалхой: да-галоаттам бӀаьшерашка» яхача кхетачен чуйоагӀаш «Кавказ-хой дошлой бӀу: юкьарча исто-ре ца ешаш йиса оагӀонаш» яха кхелахой семинар дӀайихьар. Из хетаяь яр Даьймехка тур-палхой Денна. Кхетаче даькъа лоацаш вар СКФО-ра, Москве-ра, Ростовски областера, ЛНР-ра вена 200 саг, цу юкье бар хьалхале лелаю историкаш, Ростовски исторически, Тема исторически, иштта «Дешар» яхача юкьарлоний кхелахой. Кхьгча мехкара баьхка доакъ-ашхой бовзийтар Кьулбехьен ХӀирийчера баьхкача викала-ша.

«Машук» дешара моттиго керттера терко лоаттаю Даьхен-цара безам совбаккхара, иштта къамашта юкьерча цхьоагӀон дешашта. Вай мехка истори Юмадар мел лоархӀаме да ховш, иштта цун турпалхошта карах-даьннар довзаш хила дезилга кхетадеш, оаха Россе истори-чески юкьарлонца лаьрхӀад ше санна бар кхь боаца, кавказхой дошлой бӀу бувцаш бола дӀа-юха лела гойтам хьаххолла. Цул совгӀа, «Дешар» яхача Россий-ски юкьарлонца цхьана хьах-холларгьа цу бӀун хетаяьча лек-цей оагӀонаш», - аьлар «Машук» дешара Центра керттерча кул-

Кьилбаседа Кавказе «Акха дивизи» яха гойтам хургба

галхоцо, Российски «Дешар» яхача юкьарлон керттерча кул-галхоцун гӀончас Сериков Анто-на.

ХӀанзара патриотически кхе-таче (из хӀанзчул тӀехьагӀа хӀара шера хургьа) вӀашагӀьелляар Россе Илман, лакхарча дешара

Министерствос, «Машук» деша-ра Центраца цхьана. Кхетачен керттера даькъа дӀалаьцар Рос-сийски исторически, Россий-ски тӀема-исторически, иштта «Дешар» яхача юкьарлонаша.

Из кхетаче дӀахьош хиларах, аьттув хилар паччахьалкхен

Ӏаьдала болхлой, дин, Илман ви-калий шоайла дагабовла, пайда луш дола къамаьл де.

«Акхача дивизена» чуйоагӀаш, латаш хиннай ГӀалгӀай полк, из цу тамаший-нача, ший денал дуненна до-взийтача бӀун цхьа даькъа хин-

над. ГӀалгӀай дошлоша лоама-рой сий лорадаьд; цар халача ханашка гойтад тӀема Ӏадатех, ГӀалгӀайчен лоамашка, ноахал-гара ноахалга доалаш, дӀахьош дола тӀема гӀулакх, юкьара Даьхе лораяра из дӀадахьа шоаш кийча хилар.

Бокъо йоацаш пхезза вIаштIара даъ цIа дIадаккха оттадир Магасерча прокуратуро

Гаьгенаькъан Мартина

Магасерча прокуратуро соцам баьб, бокъо йоацаш хьалдаь латта пхи гIат дола цIа дIадаккха аьнна. Юхьанца бокъо шозза вIаштIара даъ цIа де мара енна хиннаяц – 150 кв.метрах дола «Дом быта».

«Сердалога» из хоам цу моттигера бир. «Гишлон балхацарча бокъонга гIолла дIабихьача тохкамо гучадаь-ккхад из гIалат. Цу гIулакха эшаш дола каьхаташ доац-цашехь, 476 кв.м доазон тIа пхи гIат дола цIа хьальдаьд. Ма дарра аьлча, бокъо йоацаш кхо гIат урагIдихьад, 326 кв.м йолаш», - йоах тхога бенача хоамо.

Магасерча кхален судо кьоабалдир Прокуратуро оттадир. Бокъо йоацаш хьаль-яь гIишло ший ахчак, ши бутт балале юха дIаяккха оттаваьв цун да.

Лаяца воалла саг ший цIенна гаргагIа йолча набахта хьавоалаве гIо дир УПЧ

ГIазданаькъан Ахьмад

Сага бокъонех волча ви-калга дехар дир вай мехкахо; набахта воалла ший воI цIен гаргагIа йолча набахта хьавоалаве гIо де шийна, аьнна.

«УПЧ дехар чуденнача кхалсага воI лаяца воаллар Самарски областерча Россее УФСИН набахта. ЦIагIара таро дика цахиларах, цу гаьнарча моттиге цунна тIехьааха чIоагIа низкъала дар цу наха.

Лаяца воаллачун нанас дехар дир; ший гаргара нах бахача Ставрополе из хьавоалаве гIо де шийна, яхаш. Дикка аттачахьа доалар цар хьал тIаккха, хан-ханнахьа лаяца воаллар волча аха а аьттув хулар», - дийцар «Сердалога» республикерча УПЧ.

Сага бокъонех волча викало, Федеральни оагIонцарча болхлошца бувзае ваьнна, техкар из гIулакх. Къахьийгачул тIехьагIа, Ставрополерча набахта дIахо ха такха хьавоалаве аьттув баьлар из саг.

ЧIоагIа лоархIае да лаяца воаллача сагаца цIагIарча наха бувзам лоаттабар, хан-ханнахьа тIехьаболхаш хилар, хIаьта мехка гаьна йоацача моттиге саг хьавоалаве аьттув хиларо дикка аттача доакх из гIулакх.

ТIехьалеи Иилман карагIдаьннараши

Къаман культурани истореи оагIонашцара аллеи хьаелла лерхI Магасе

ГIазданаькъан Ахьмад

Вай къаман культурани истореи оагIонашцара аллеи хьаелларах дувцаш, кхетаче дIайихьар мехкарча Иилматохкама институте. Иилман, иштта кхьйолча моттигашкара болхлой бар цига гулбенна хиннараш.

«Кхетаче дIахьош хиннарашта юкье вар вай мехкадаь гIонча вола, Россее цIихеза юрист Къоастой Иийса, Амренаькъан Марем - «ГIалгIай къаман исторически дагалоаттам» яхача ганза кул-

галхо, Оздой Лида – Мехкадаь, Паччахьалкхен Администраце оагIонцарча паччахьалкхен бокъоний керттерча даькъа кулгалхо, иштта цига бар археологаш, историкаш, кхоллама, кхьдолча оагIонашцара болхлой», - дийцар «Сердалога» ИнгНИИ зарбан болх лабеча Бларахой Мадинас. Института тохкама оагIон проекта гIулакхах дувцилга кертте оттадир кхетаче, иштта кхьдола лоархIамедараш белгалдеш къамаьл дир цига.

Царна юкье дар гIалгIай къаман истореца, культураца дув-

заденнарашта тIарIолла болх лоаттабар, цу оагIонашцара республикера проекташ хьаллацар, пайда хургболча тайпара йоаржаяр; истореца, культураца ювзаеннача моттигашта тохкамаш дар. Иштта цига дийцар, ГIалгIайчен Паччахьалкхен 100 шу дизара хетаьй аллеи хьаелларах Магасе. ЛаярххIа тоаба вIашагIеллаяр цу гIулакхаца дувзаденнараш белгалде. ГIалгIай къаман хIама боагIаца боараме белгалдеш хила еза аллеи.

Истореца, культураца дувзаденнараш теркаме лоацаш чак-

хбаккха безаш болх ба из. Цу проектаца дувзаденнараш йиллача хана кийча хила дезаш да. Цу юкье да аллея куц мишта хургда гойтар, мах оттабар, берригача балхаца дувзаденнараш. ГIалгIай Иилматохкама институте дIайихьа из кхетаче лоархIае я вай къаман исторе, культуран оагIонашцара хIама дийндара тIехьа. Аллея проектах йола тохкама балхацара тоаба вIашагIиолларах, цу оагIонца баьккха лоархIае гIа ба ала йиш я тахан. Массане хьаллоацаш, беркате гIулакх да из.

ЦIихеза нохчий культуран болхло волча баха хилар КСВО доакъашхой

Гаьгенаькъан Мартина

Дуккхача шерашка кагирхой Даьхенцара безам кхебарах бола кхетам чIоагIбеш, царца къахьегаш хинна цIихеза артист ТоккаевгIар Сулейман

волча баха хилар Даьхен лорабой дезалий Комитета мехка штаба доакъашхой. Даьхен Турпалий ди дездара тIатайжа дIахьош кхетаче яр из. «Сердалога» из хоам бера цу моттигера.

«Дуккхача шерашка культуран оагIонца хьинаре къахьегаш хьавенача Сулеймана доккха баркал оалаш, къамаьл дир штаба кулгал деча Эсамарзанаькъан Iалаудина, иштта цун тоабо а. Майдилг, грамота, совгIаташ дIалуш;

цар белгалдир, Сулейман массахана къаман культурах, исторех дог лазаш лаьтталга, цо хьийга къа дайнадоацилга», - дийцар тхога.

ЦIихеза актёр, хьехархо, иллиалархо лоархIаш, везаш дIадихьа гIулакх дар из.

Накъадаргдар кхычарга дладалар

Охценакъян Ислама ДНР библиотекай болхлой семинаре къамаъл дир

Гагыенакъян Марина

Книжкаш массайолча хана хиннад пайда луш йола оаглонаш гойтарал совгla, ноахалгара ноахалга кхоачаш, лакха говзал йола говзанчаш кхебеш лорий, Илман, дешара, промышленноста, культуран оаглонашца.

Исбахъален, публицистически е довзара литература дешаш Юмалу шийна хетар нийса длаала, гонахъара дуне дикагla довза. Саг дийша а дукхача хламах кхеташ а хилар хоалуш да цо деча къамаъллага гюлла, къаьстга йоазонца.

Книжка дешаш хилар лоархlаме долга белгалдеш, из хьал дикагla доаржадара, саькура бетта 14-ча дийнахъа дунен тla дездеш да Халкъашта юкъяра книжка совгlата далара ди. Из ди хиларо вlашагlтох книжкаш мел дезараш, шоайла книжкашца совгlаташ дара, иштта новкъостал ду из эца таро йоачаш висача сага.

Тахан латгача технологей замах, бlашерашка денз мах бараш лорадеш хьабоагlача наха хьалхашка нийслу кагирхошта юкье нийса леладара, мах бараш нийса доаржадара

дакъ тlара кхоачамбоацараш.

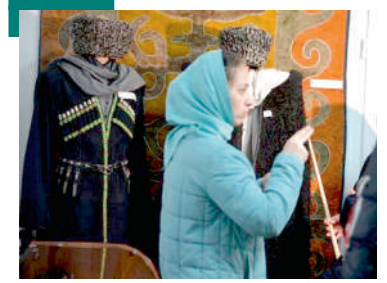
Библиотекай болхлой говзал лакхъяра Эрсий центрo, «Вlашагlдоллар» яхача Продюсерски центрo Донецк Халкъа Республикан юкъярча дешара моттигашка болх беча библиотекарашта лаьрхlа Россестоллице семинар дlайихъар. Цхьа бlаь саг вар шоай балха говзал

совьяккха таро йолаш, иштта библиотекай балхага гюлла, паччахьалкхен политика кхоачашъяра, lадатий мах бараш лорадара, культурно-кхетам балара хьал дувца йиш йолаш.

Цига къамаъл дир Гlалгlай Республикан къянача Илманхочо, лаьрхlа долча дешара тренера Охценакъян

Ислама. Цун дешара дакъа чудоагlаш бар говзанча хьехам, из хетабаь бар практически дешара, саг дерlавара оагlонна.

Кхелахочо ше яхачох, цо царна дийцар дешархошца дикагla бувзам мишга лелабе беза, цо иштта дийцар психологий-хьехархой тlехъара тlа хила дезача хьалах.

Дерlа могашал эшаеннача берашца экскурси йир музее

Коазой Мадина

Мехкарча паччахьалкхен музее экскурси дlайихъар, дерlа могашал эшаенна долча берашца. Хlама дlахозаш доацача берий ишколера-интернатера хьаьший бар музее гулбеннараш.

Цу берашта деррига кулга оамалца, цар шоай лаьрхlаача меттаца дlадувцаш йола Исмейланакъян Зарета яр царна хьалхаянна хиннар.

«Къаман исторецара, культурацара дукха хlама бlаргадайна бераш, чlоагlа гlаддаха, го боахаш дар музее гlолла», - дийцар тхога цу моттигера.

lадаташтеи таханарча замани юкъяра къамаъл

Гlалгlай суртанчий-йижарий гойтам хьабийллар Дербента музее-заповеднике

Гlазданакъян Ахьмад

Дербентерча «Нарын-Кала» Цитадель ААК музее-заповедника гойтама зале хьабийллар «Кхоллама пхьo-алле» яха гойтам, цига гойтаргба Гlалгlайчен начlал долча шин суртанчан Мержой Лидифайи Ленайи кхоллама балхаш. Экспозице го йиш я шин говзанча, гаргалонца а цхьатарра уйла йолаш хиларца а хотаденна исбахъален дийна наькъаш. Из я lадаташтеи иштта таханарча замани юкъяра Мержой йижарий искусствон къамаьла юкъ.

«Тхона из доккха сий долаш да, тхоай музее дакъ тlа цу тайпара начlал долча наьха, суртанчий, Мержой йижарий кхоллам гойта йиш хилар.

Из гойтам - йижарий шоайла къамаъл хинна lац, из вай вошал долча республикаш-та юкъяра культуран lадатий бувзам ба. Къаьстга мах болаш да, Мержой Лидифайи Ленайи керда кхолламхой кхебеш, цар безам искусствон тlабохийташ бола хьехархой хилар. Цига хьажа баькача наьха а иштта искусствон безам тlагlоргба аьнна тешаш а ва со», - аьлар, ше цу

гойтаме дакъа лоацаш хиннарашца моаршал хоатташ, Дербента музее-заповедника кулгалхочо Кулиев Вадима.

Цу проекта керттара малан да - цхьан тховна klалха, цхьан дезалерча lадатех хьалкхийнача шин сага, шоайла тайп-тайпара малан долаш а техника йолаш а, кхоллама болх дlахьoш хилар.

Мержой Лидифа я Гlалгlайчен халкъа суртанча, моттигерча суртанчий Союза кулгалхочун гlонча, Россестуртанчий Союза доакъашхо. Цо Наьсарен-Шахъара берий исбахъален ишкола кулгал ду итт шу совгlа да, ший говзал къянача начlал дарашта дlалуш.

Мержой Лидифай кхоллам, дукхагlа лирически хозала сурташ гойташ ба, царга гlолла го йиш я Кавказа lалама куцаш, цо беш бола болх цу моттига къаьстга йола терко еш, ший тайпара хоза, боккха чулоацам болаш хул.

Лидифай исбахъален оагlув белгалйoалаш я къаьстга из хиларца - цун сарташа тlахьех уйла яра, сатем а духлохама сабар а хилара.

Мержой Лена - Магlалбик-Шахъара берий исбахъаллен ишкола хьехархо я. Цун балхаш да Россест, Европан кол-

лекцешка, искусство йовзарий теркам тlаозаш. Ше Юмаеннача суртанчан кхоллам ба сийрда, вахара хозагlа йола оагlонаш гойташ, ший тайпара йоазон каьхат долаш санна да цун сурташ, царна юкъяедоагlаш хул дукхагlа дакъе lалама безаме хьал, безам, зизай хозал, кхаьчача сомий чам.

Ленай сурташка вахарера хьинар хул, цо из гойташ хул, хlара сага терко тlаозаш.

Мержой йижарий гойтам

хьабеллар, Дербента культуран кхетачен оагlув хинна lацар, из берригача Селий мехка сийлен кхетаченах тара яр. Цига хилар кхоллама интеллигенце викалаш, музее-заповедника болхлой, моттигерча исбахъален ишкола хьехархой, дешархой.

Къянача суртанчашта из йоккха таро яр, тайп-тайпара бола кхоллам го, иштта говзанчий техника Юмае, царгара масал эца. «Кхоллама пхьoалле» - из цlаькха а

тешал деш йола моттиг я боккъянца йолча искусствон мах бараш вlашагlтохаш хиларал совгlа, дог айдолийташ, хlара саг хувцаволийташ дола дика ди хилара.

Гойтамо ший болх дlахoхьоргба, 2026 шера наджгоанцхой бетта 20-ча денга кхачалца; Мержой йижарий кхолламга кхача, иштта шоашта хьалхашка таханарча заман исбахъален говзала таронаш йовза наха аьгттув луш.

10 БАЙТИЙ ТАЛГИЕН ТІА

Гпазданаькъан Ахьмад

ПалгІайчен литературан вахаре сийрда оагІув яр Магас -Шахьара культуран дегІаахара Центре дІахьош хиннар. Укхаза довзийтар Гуцаранаькъан Микаила керда поэтически книжка. Из арадаьлар гІалгІай меттала. «Зама замангара йоагІа» яхаш да из («Век идет из века»). Кхетагаче гулбелар кхолламхой викалаш, поэзи езараш, автора литературни начІал лоархІараш.

Гпадгьхарца цига нах тІаэцаш яр дика йовзаш йола гІалгІай поэтесса, прозаик, Россее йоазонхой доакъашхо Гпазданаькъан Абсет. Къаьстга из я Гуцаранаькъан Микаила йоазош гІалгІай меттала доахаш, цун кхоллама таржам даьр.

Культуран дегІаахара Центре дІачуваьннача йоккхача моттиге йоаржаяьр тематически гойтама оагІув, из хетаяь яр Гуцаранаькъан Микаила. Гойтама чудоагІаш дар цІихезача поэта сурташ, литературни журналаш тІара цун тайп-тайпара байташ. ЛаьрхІа доаржадаь дар поэтически оагІув белгалгьеш хинна Гуцаранаькъан Микаила сурт, цо ший тайпара безаме дерзадир наьха вІашагІкхетар.

СихагІа бовза безам бар укхаза хьабаьхкача хьаьший «Зама замангара йоагІа» яха поэтически гуллам, цун деша-хьалхале язгьаьй наха лоархІаш йолча духлохама Іилмай доктор Іалбаканаькъан Фатимас: «Гуцаранаькъан Микаила поэзи - наьха дегашкара уйлай хьинар совдоаккхаш, саг уйлангахьа вохийташ, сага оамалах хотталуш я, цо хьаххолл чулоацама духхал. Цудухьа хеталуш хул, драматически хьалашца из дувзаденна долаш санна. Из аттача поэзах я ала йиш яц, таханаьрча заман тара хила гІерташ а яц, цхьайолча моттигашка цхьацца дола денош «сийрда» доагІаш, уйлаш ловзаеш, цхьадола хьал бегашта доаккхаш, массайолча оагІорахьа мукъаяла гІерташ санна хул из.

Нагахьа санна Гуцаранаькъан Микаила поэзе бесашка диллача, из ше морг кхы воаца морача-овкьарча бесай кинематограф ва ала йиш я, Тарковский А. кхолламах таралесташ ба цун болх. Иштта режиссёр а хьожаш хиннав, наьха уйлашца

Деша дозал

ПалгІайче довзийтар Гуцаранаькъан Микаила поэзе керда книжка

вІашагІгьэдаь сурт дилла.

Гуцаранаькъанчунгьар - из драматически поэзи я, цу сага сцена тІа шийна чура дуне гойт, «ше санна вар».

Ала йиш йолаш да, Гуцаранаькъан Микаила юхьанца язду, Іадатий боарамга хьожаш, иштта ший тайпара бустам болаш ше деча йоазон, ше мел язdechа хІаман юкье «шоллагІа вола ше» гуш, поэзе ханашка дакъа лоацараш а, ше цу кхоллам тІа мел бувцараш а шийга гІолла чакхбоалаш санна. Поэта хьагойт къайлагІдараш, тешшаме уж нахаца декъа гІерташ ше хилар».

«Зама замангара йоагІа» яха гуллам бовзийтар хоза вІашагІбелла болх бар, Гпазданаькъан Абсет хьежар из поэтически сайре безаме дІаяхьа. Юхьанца, кхетагаче дІайолалуш, цу хьала ший тайпара безам тІабодаш хилар кІеззига лаьгІгьаь сердал, камераш, иштта дош аларца дег чура доагІаш хинна къамаьл. Цу хьалашка байташ ший тайпара мах болаш яр, ешача хана. Дош а мукъам а цхьана хотталуш хиларо, цига хьабаьхкача наьха хІаране дог хьестар. Гуцаранаькъан Микаила хьаххелла байташ, поэтически мугІарашка диллача, вайх хІаране къамаьлаца хотталуш яр, уж йийшар къаман культуран, искусствон викалаша. Геттара дег чура безам тІабодаш яр «Дег а оаз» яхача тоабо кийчгьаь хинна программа, гІалгІай къаман Іадатий оагІонаш юкьейоахаш кийчбаь из кхоллам терко тІаозаш бар.

Гулбеннарашта чІоагІа безабелар начІал долча Эккажанаькъан Маринай кхоллама болх, цо гойтар «Гуйре когашта кІалха» яха сийрда ший номер. Иштта «Безаман оагІув» яха илли а аьлар, ладувгІаш хиннаш боккхача безамца самукъадаьнна бар, цун поэтически мугІарашта еррига уйла тІайохийташ.

Боккьал къаьга яр ПалгІайчен цІихезача артисткай Боазаркъанаькъан Белай программа. Цо дІааьлар «Ираза маІа саг» яха илли. ЙицІургІоаца кеп сцена тІа оттаеш, геттара безаме, массаза санна

сийрда, наьха терко тІаозаш дІааьлар из илли.

Цига гулбеннача хьаьшашта цхьаькхх совгІат хилар ПалгІайчен цІихезача артиста Беканаькъан Рахьмана дІааьннача «Хьо соца массаза вахаргва» яхача иллек. Боккьонца дола исбахьален къамаьл санна хул Рахьмана дІаоалаш дола иллек, из укх наькъа а къаьга, сцена сийрда-яьккхх вар ладувгІаш багІаца наха хьалхашка.

Иштта цу ерригача сайрийна, сцена тІара доагІаш дола поэтически мугІараш дувзаденна дар Гуцаранаькъан Микаила байтий лирически оагІонца. Мукъам духхьал дош накъадоаккхаш хинна а Іацар, цо цунца къамаьл дора, деррига маІан гучадоаккхаш, кердача доазонна йовзаш йола кеп луш. Гуцаранаькъан Микаила поэзи духхача оагІоний чулоацам болаш хилар гойташ дар «КІаьдгьеннача форда гІажа безам» яха илли, из яр Кудайбергген Димаша клип. Цу зале мел вагІа саг йоккхача

терконца хьежар цунга. Цул тІехьагІа дийцар Гуцаранаькъан Микаила доккхача хьинарах, цун духка дика гІулакахш карагІдаьнна хиларах, российский культура дегІайоалагача цо доккхх дакъа юкьедена хиларах.

Гпазданаькъан Абсета таржам даь Гуцаранаькъан Микаила поэтически кхоллама болх бовзийташ, дІахо къамаьл дир ПалгІайчен культуран цІихезача болхлочо Йовлой Илеза, Россее йоазонхой Союза доакъашхочо Саганаькъан Маликас, «ПалгІай википедее» проекта кулгалхочо, российский «Рувики» яхача интернет-энциклопедее гІалгІай оагІон редактора Йовлой Мусас. Царца цхьана къамаьл деш хилар Іаьлий-Юртгарча №1 йолча ишкола гІалгІай метта, литературан хьехархо, Россее дешара сийдола болхло Гаьгенаькъан Марем, цун дешархой - ворхІагІагІа классее багІа Баркинхой ІабдаллахІ, Гаьгенаькъан Іусман.

Бераш хьежар шоаш

дІахьош хинна болх ма хулла гІалгІай метта хозала оагІонаш белгалгьеш гойта, моллагІа йола поэзи а хозача гІалгІай меттала дІаоалаш хилча, ший тайпара кердайоалаш хулар. Цо хьагойт тахан Гуцаранаькъан Микаила кхоллама таржамаш геттара наха гІадбаха тІаэцаш хилар. Из накъадаргда, тІехьа тІайоагІагІа хана. Гпазданаькъан Абсета, шеко а йоацаш, нахага дІахьоачийтар метта кІоаргал, цун хозал, цунца цхьана Гуцаранаькъан Микаила байташца дунен хозал йовзийтар царна. БоккхагІчар дІадоладора кІоарга маІан дола къамаьл, хІаьта къонача илли-алархоша цунца самукъадоаккхар гулбеннарий. Цу тайпара хьаххоллаш хиннача цайна хьало довзийтар деша маІан, цун хозал. Тайп-тайпара ханаш яраш сцена тІа баларо ший тайпара тоадора культуран мах бараш, из иштта ца хилча метта хозала, кІоаргала Іадат дегІада йиш йоагІагІа кхетагаче. Цу тайпара хоза кеп гойтар кхетагаче дакъа лоацаш хин-

Мехкашта юкърча доттагала хозал

Вай республикерча викалашта члоагла езаелар Казань

Гаьгенаькъан Мартина

Укх шера бляьстан хана вай мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас, Татрий мехкарча кулгалхочо Минниханов Рустама шин республикан юкьера культуран, хьурмата, туризма, дешара оаглонашца дувзаденнарашта тлагюлла бувзам члоагбеш, соцам бир. Кхыча шахьарий моттигаш йовза аьттув хилар дега массахана тоам беш хул. Вай мехкарча журналистий, блогерий влштлехьадаьлар Казане кхача, цигара башха моттигаш йовза.

Маьтсела бетта яьча

члоаглонга гюлла длахьом болх бар из. Ер таханара дувцар оаш дикагла кхетадергдолаш, цу юкье хиннача сагагара да, укх йоазон автор ше а цигара тамашийна хоза малхбоален-европейски моттигаш тохкаш лийннай. Казань дуккхача шерашка дензший хлама тоадеш, экономически, дешара, илман, культуран, дин, спорта оаглонашца дувзаденнарашка гюлла белгала йолаш, лакхаленашка кхачара тлехьа кьахьегаш хьайоагла шахьаря. Цига давккхача кхьаь дийнахьа оаха дика кхетадир из.

«Магас» аэропортера Казане юхайшар вай мехкахой. Ший хозалца цихеза йолча шахьаре юбессараш дог ай-

денна, массайола моттигаш йовза чам болаш бар. Сурташ, видеош йоахаш; кьахьийгар цар. Хларане ший декхараш дар – сурташ дахар, сюжеташ яр, иштта кхыдараш а. Моллагча моттиге шоаш кхьаьчача, из деррига масанена дладовзийтаргдола болх чакхбаккха безаш бар викалаш. Хларавар ший болх лакхача боарам тла хургболаш чакхбаккха глертар.

Туризмаца дувзаденнараш дла-хьа эцаш, истореца лоархлamedараш белгалдеш болх бар длахьом хиннар. Татарстана бахархой шоай хламах доаккхал деш, хьаьша члоагла лоархлаш, хоза тлаэца ховш ба. Шоай Даьхе члоагла боча йолаш, безаме,

тешаме нах хеталу царех. Шоай мохк безарга хьежжа, цун хлама тоадара тлехь тайп-тайпара проекташ йоаржаеш кьахьег цар тахан. Татрий мохк иштта аьттув болаш хилар сенца дувзаденна да? Болх боаггача боараме хьаоттабаьб цар шоай мехка.

Паччахьалкхено моллагла хлама дладоладича, бахархоша гетгара раьза болаш хьаллоац из, шоай дакьа юкьехьу. Культураца, истореца, экономикаца, промышлени оаглонца дувзаденна гулакхаш лорадара тлехьаэтта латт уж. Иштта, бахархоша дладоладаьр хьакимаша а паччахьалкхено а

хьаллоац. Из деррига теркал деш, вай зув, наха хьадаьр цлаккха а дувца йиш йоацилга, хье ма хетга хьай хлама тоадаь ваьннавеце. Белгалде деза, мехка тахан нах тлаийбеш 150 отель йолга. Пхе седкьах, биъ седкьах болча оаглонца хьаьший гулакхага хьож цига.

Иззал отелаш хиларо хьагойт; хьакимашта, бахархошта юкье бувзам болга. Цар фусамашка сага эшаш мел дар долаш да, хлаьта моллагла хлама дезаш хилча, оарцагла сиха боагла. Казане туристаш хоза тлаэц, лоархл, цар хьашташ боаггача боараме кхоачашде хьож. Кьаьстта чоагла яьржа, хьалло-

ацаш я Татрий мехка туризм. Цигарча туризмах йолча Паччахьалкхен комитета кулгалхочун глонча йолча Балахонцева Айгуляс дийцачох, цу республике массадолча тайпара йола туризм йоаржаяьй таханарча дийнахьа. Тайп-тайпара цу оаглонцара фестивалаш, яхьаш, кхетаченаш длакхухь цига каст-каста.

Шахьара арахьарча туризмах лаьца аьлча, 50 совгла глэмпингаш, наькьаш, цхьацца моттигашка гобар да цига даьржа. Кьаьстта чоагла яьржа я цу мехка термальный оала туризм. «Туризм, хьаьша тлаэцари» яхача кьаман проектага гюлла ре-

спубликерча клинически дарбанче йоккха термальный моттиг я хьалгеш латташ. Экологически оаглонцарча туризмах дувца велча, тахан цу республике дукха заповедникаш, кьаман, лалама паркаш я. Кьамашта юкьера этнически фестивалаш, «Рахлински ханаш» яха халкьашта юкьера фестиваль, масленицах йола кхетаченаш дакхухьаш боккха болх ба цига боаржабер.

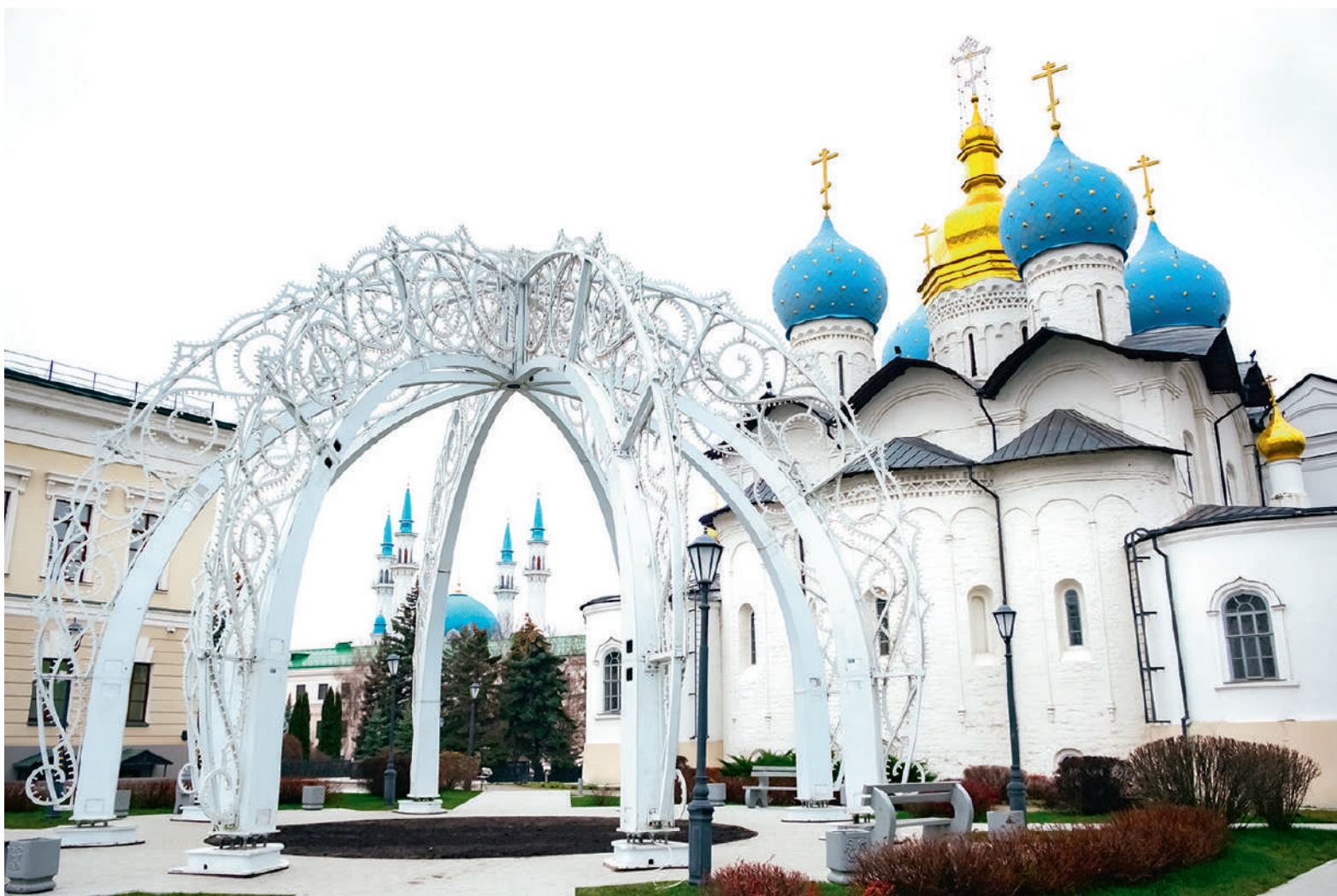
Ма дарра аьлча, хлара дийнахьа ший хлама тоадеш, беркате наькьаш хьаделаш, массадолча мехкаш-кара адам тлаозаш, кьахьегаш моттиг я Татрий мохк, хлаьта кьаьстта Казань дук-

хача хана денз ший хозалца цлехеза, наха езаенна шахьар я. Чоагла хоза тоадаь да Казанера маьждигаш, ишта киназаш, кхыйола истореца бувзам бола глшлош. Боккьонца дог ураоттадеш я цигара глшлош сов говза, хоза тоаяь. Хлаьта Казански Кремле кхачар-м кьаьстта терко е эшаш хлама да... «Кул-Шериф» яхача маьждига хозал йийца ца валлал я, укх дунен тла эггара доккхагла дола Кьорла да цига уллаш.

14 шу хьалха Итале хьабаь болх ба из республикерча исторен, культуран хлама хьаллоацаш йолча ганза дехарах. 800 кийла да Кьорла, 2 метр лакха, 1,5 метр шера да.

14 ДОТТАГИАЛ

Къорла 632 оаглонх латт, 250 грамм хлара оаглов йолаш. Дерригача дунен хозал чужаца санна хеталу «Кул-Шарифо», туристически балкона тла ваьлча. Влалла а ца соцаш Корла дешаш ба цу чу хафизаш. Мах баь варгвоацаш да къаьстта из хлама! Динах воаллача сага члоагла лоархлеме да каст-каста ше цхьаь висар, парглатта ше Кхеллачунга дулаш дергдолаш, вахара уйла ергйолаш. Кхыча динах болаш а дукханах бах Казане. Белгалде деза, царца цига лерхлэм лелабелга; парглатта, хлама новкъа доацаш, баха аьттув болга. Моллагича динах бале а, адамашта юкъе массахана машар, цхьоагло, лерхлэм, барт хила безилга белгалдеш моттиг я из.

Тхоца хинна кераста динах волча шин сага Казански Кремла Благовещенски

киназе барлаш ха яккхар... XVI-ча бляшперен эрсий архитектура оаглонцарча цихезача моттиге ха даяхьа, шоай уйлаш меттайоалае ловш бар уж. Казански Кремле латташ йолча Сююмбике глалага хьажа, цун истори довза ловш бар беррига викалаш. Пибухен-малхбоален оаглорахьа хоалуш оаглорайийрза латт из тахан, клалхара къаьнара, тахан длатлахетта керда лард бахьан долаш. Глаланна лакхера Казанка яха хий, Эдал бларгагу, иштта кхыйола хозаленаш а.

ЮНЕСКОЙ теркаме йола тамашийна хоза моттигаш яйзар мехкахошта, Свяжск яхача моттиге экскурси еш лелаш. 192 лагла лакхе даьлча, Свяжски-Успенски малача наьха киназа гарга хилар тхо. 1555-ча шера архимандрит хиннача Герма-

но хьайийлла моттиг я из. XVI-XVIII-ча бляшперашка цига бахаш хинна кераста нах тлалаьтта моттиг лоархл цох. 1764-ча шера лаьттача киназа реформага хьежжа, 1-ча классах хьалдаьд из - Российски импере эггара лакхагла. 1809-ча шерга кхаччалца, Казански епархи эггара лакхагла лоархлаш дола ца! мара доаца киназ хиннад из. 19-ча бляшпере эшадала доладеннад цун хлама, мозглараш клезига хиларах, цунга хьежжа киназа хьатладоаглар а лохденнад.

Дукха хувцамаш да цун истореца дувзаденна, 20-ча бляшперен ха чакхьяла йоаллача хана, меттаоттаяь из моттиг. Лаьржа тхов, клайча кирпишках даь пенаш члоагла бларг тлаозаш да юхьянца денз. Хьалха хинна мозгларий къаьнара ладаташ лоархл цу чу, киназа чу гости-

ницаш, цленолгаш, ишта кхыдола цу чу гулбеннарашта мел эшар да. Николюк Янас белгалдечох, кхерах из киназ хьалдаьр а цхьа тамашийна да, хлана аьлча цу хана еррига моттигаш дахчан кхоачамца влашаглойхкаш хиннай. Белгалде деза, Татрий мехка бахаш бола нах члоагла хоза, чам бола даараш кийчде ховш болга. Тха аьттув баьлар уха, борщ яа, иштта кхыболча, ший тайпара кийчбаьча кхачах кхета. Дахо тхо кхаьчар «Татрий слободка» яхача дахчах яьча археологически музейе.

Юкьерча бляшперен, таханара истори влашкаотташ моттиг яр из. Археологически балхаш длахьоча хана, гучаяьнна дахчан шахьар яр из. Тхо дерригаша цецдоахаш хлама дар цу чу хиннар. Дахчан шахьар Россее эггара хьалха йовзийташ бола болх

дика чакхбаьннаб ала йиш яр цу дерригнех. Из хьайийлла ворхл шу да, цу юкъа тайп-тайпарча яхьашка толамаш даьхад цо. «Bella Tour» яхача турагенствон болхло йолча Тиймарзанаькьтан Хьавас белгалдир. Свяжск глайрен-шахьар гларча вахара истори довзар шийна лоархлеме дар, аьнна. Дахчан музейе дайначох тамаш еш яр из члоагла.

Глайре-град Свяжск» яхача историко-архитектурни, исбахьален заповедника Паччахьалкхен музея болхло Муртазинов Тимур вар викалашта глешлон балхашцара технологи, тахан хьадаьннараш, 16-ча бляшпере лелаяь куцала эхка тайп-тайпара хламаш, пхьеглаш, барзкъаш, кхыметтел когсоалозаш тлехьа цига бларгаяйтар. Къаьстта хоза, беркате хеталора Казань бус. «Казан» яха дезал кхоллалуш йола проект хьайийллай цига бурятски архитектор, скульптор волча Намдаков Дашеса. Шахьара керттерча моттиге латт из глешло. 12 шу да цу къаман наьха беама, вланий нийсхо лоаттаеш хилара моттиг хинна из латта.

Белгалде деза, дезал длахьа къасташ дола глулакх цига чакх ца доаккхилга. Цкъа влашаглойхиттараш юха къастийта лаьрхл аьц из моттиг. Теркалде деза, Пушкин Александра «Руслани Людмилаи» яхача поэма тла Илманхо-циск, «Тамашийна болча мехкара Алиса» яхача Кэролла Льюиса книжка тлара Чеширский циск члоагла тамашийна болх леллабе ховш, хьакьал дола къамаьл дукха де ловш хиннилга. Хлаьта Казанера цискаш бокьонцахьа дола чарахьаш долаш хьадоагилга массаханахьа дувцаш хиннад тхьоврача хана денз. Казанера цискаш бляь шу хьалха денз цихеза да дехкий дика лувцаш хиларца... Российски императрица хиннача Елизаветас доал деш хиннача ханахьа, Санкт-Петербургу цецхолгех хьайлизза хиннай. Гетгара члоагла яьржача цар цун

цIагIара боккха мах бола хIамаш, барзкъаш толхадеш хиннад. Казанера цискаш цицхолгий фу хоададеш да аьнна хезача цо, 30 циск доа-ладайтад шийна цигара. Йоккха юкъ ялалехъ, цицхолгий лар йитаяц цар цига.

1745-ча шерарча ардара бетта 24-ча дийнахъа цискаш ший доазон тIа леладе аьнна чIоагIо яьй цо. Цу хана денз, деза лоархIаш да Казанера цискаш. Цигарча тикашка дукха хIамаш го йиш я, циский сурташ тIалатташ. Иштта лакха лоархIаш, дезаш да уж цига. Татрий мехкарча моттигашка хьона довзаргда азиатски, эрсий, европейски, гIуозлой, иштта хьыдолча къамий даараш. МоллагIа тайпа кхача хьабехе аьттув ба цига туристий. Белгалде деза, бусалба наьха даар кийчдеш, цига къаьстта дукха моттигаш йолга. Хьаьнала дола даар лехаш гобача безаргбац цига кхачача бусалба наьха. Пресс-наькъа доакъашхой аьттув хилар эчпочмак яха татрий къаман кхача кийчбе Iомабала. Эчпочмака цIа-музей Казански Кремлера гаьна ваха везаш дацар.

Татрий даараш довзийташ хиннача театра, кинон актриса йолча Сейфулина Розалияс чIоагIа къахьийгар, массанена цу кхетаченах тоам хилийта гIерташ. Цо хьахьехаш, оаха а кийчйир эчпочмак, тIаккха чам баьккхар. Вай республикерча культуран гIулакхех йолча Министерствон кулгалхочун гIонча йолча Ноакастхой Iайнас белгалдир, Татрий мехка культура, истори дийца ца валлал дIаьхий хиларах. Хьаьший камаьрша тIаэца ховш, массанеца безаме, машаре, беркате нах ба цига бахараш. Къаман барзкъаш, къаьнара тIормигаш, пхьегIаш, кхалнаха тхьоврача ханашка лелаяь хIамаш яр тхо хиннача моттиге дукха. Кхо са бола хингилг хьадоалача юкъа, татрий юртарча шоайла чIоагIа везаш хиннача шин сага исторега

ладийгIар оаха. «Бик тамле. Бик матур» яхар казанхошта лоархIаме хIама да, цо чулоац цар къаманца дувзаденна дуккхадар.

Татрий мехкарча ГIалгIайчен массазарча викалца Хьаьшанаькъан Амираца бувзам лоаттабир оаха, цига йоаккхача юкъа. Цун оагIув хьаллоацаш бола дика новкъостий ба Казанерча «ГIалгIай къаман культуран автономии» яхача оагIон хьалха латта Баьтаранаькъан Ахьмад, кагирхошца дувзаденнача гIулакхех вола Коазой Мухьмад. Оаха Казане даьккхача кхач дийнахъа гIо лоаттадеш, цига дIадихьа денош тхона цIаккха а дицлургдоацача тайпара хилийта гIерташ, къахьийгар цар. Цар хIара дешаца теркалде йиш яр цIена нигат хилар, хьаша везар, лархIар, эздийча вайнахаца хила деза беркате, хоза гIулакхаш.

«Ший Даьхе езар, дега боча хилар эггара хозагIа долча гIулакхех да. Вай хьаькъалах бизза хинна дай, ноаной къаман маIа нах, кхалнах мишта хила беза, фу лорадеш баха беза белгалдеш, массанена дIагойташ хьаь

баьхкаб. ТIаккха йий вайх цхьанне а бокъо даьша, ноаноша иштта лорадеш халача ханашкара денз хьаденар доаде, дохаде, ца лархIа!?. Вай къаман нах шоллагIча Даьхен лаьтта тIаэцаш дега тоам хул тхона! Татрий, ГIалгIай мехкашта юкъерча бувзамга, чIоагIонга гIолла туризмацара лоархIаме проекташ йоаржае, хала дарашта цхьана духьалъотта, кердача тайпара деррига а тоаде аьттув, низ хургба вай, Даьла къахетамца», - белгалдир Хьаьшанаькъан Амира.

Татрий мехкацарча бувзамо вайна доккха дикаш дергда аьнна хет, хIана аьлча дуккхача дикача гIулакхий юхьиг дIайолае ховш нах ба цига бахараш. Бус шаьхара моттигашка гIолла гобхар, цигарча истореца бувзам бола лоархIамедараш довзар къаьстта моттиг дIалоацаш хилар вай мехкара бахача викалий дегашка. Ма дог хьоасташ хIама да-кх гонахъа машар, барт, цхьоагIо хилар! Дика нах бовзар, царцара гаргало чIоагIьяр лоархIаме дар тхона массанена. Баркал хьона, Казань, ала лов тахан!

Лоаман Галглайче ширача заман гишлош кораяй

Аьххенаькъан Марем

Археологически экспеди-
цена лоаман Галглайче
19 ширача заман гишло
корайир, Гув оалача мот-
тиге. Болх дIахьош я
«АСМ Групп» «САФМАР»
ганза новкъосталца.

ХIанз йовзаш йола 23
гишло хиларал совгIа, гов-
занчаша тIехьара тIа малха-
ра кашамаш, дагалоаттама
улгаш гучадаьхар. Керда ко-
раяь моттигаш паччахьалк-
хен доале ерзаяра дехар
дIаденнад.

Бокъонах доагIаш ма
хиллара, 90 балха ди дала-
лехь, царна лаьрххIа йола
цIи лургья, тIехьара тIа гу-
чаяьха культуран тIехьален
моттигаш хиларах тарра, цо
таро лургья паччахьалкхен
юридически оагIорахьара уж
дIачIоагIе.

Кхерахь (Кхера-Корта) яхача моттига къайле

Аьххенаькъан Марем

«АСМ Групп» говзанчаш-
та, Кхера-Корта яхача
моттиге тохкама болх
дIахьош, гIалаш йолчара
корайир 14 хьалха йов-
заш ца хинна историче-
ски моттиг.

Царна юкье я гIалаш,
малхара кашамаш, дIаяхача
заман сийленгаш.

Керда моттигаш кораяь-
чул тIехьагIа, цигнара дер-
рига сийленгаш 87 да. Ко-
раяь гишлош я, культуран
тIехьаленна чуйоагIаш.

Къаман культуран лоархIамедараш

Галглай мехка Iомаеш я, халкъа поалхама оагIонаш

ГIазданаькъан Ахьмад

Республикан халкъа кхолла-
ма, дукха нах гулбеча куль-
туран кхетачений ЦIен гов-
занчий тоабо дIабихьар, лоа-
ман ЖIайрахьа кхале, Iилма-
тохкама болх. Цу тоаба керте
латташ яр цигарча кулгал-
хочун гIонча Котанаькъан
Марем. Лоам бахача хана,
экспедице говзанчаш хилар
«ТIехьале» яхача гишлонхой
- меттаоттадара ишколе. Из
я Лохера Пхьуй яхача гIалай
дакъь тIа. Архитектуран, дук-
хача хана денз гIалгIай къа-
ман дIаяхача заман культу-
ран лар лораеш дола исторен
сийленг да из.

«Тха экспедици цига яхара
малан дар, гIалгIай Iадатех
дола ахьара технологе цхьа
дакъа довзар, цун къахье-
гама гIирс малагIа хиннаб
хар. Из я хица болх беш йола
хьайра (хин хьайра), иштта
кара кхестаю хьайра (кел-
хьар). Цар балхах дола хоамаш
довза дIадоладаьд, из тахка
безаш ба цу моттигера гулдаь-
ча гIирсашка гIолла», - аьлар
«Сердало» газетага Котанаь-
къан Марема.

Экспедице доакъашхош-

та мах бола хоам бовзийтар
Пхьуй археологически экспе-
дице кулгалхочо, Е.И. Круп-
нова цIерагIа Археологиче-
ски центра Iилман болхлохо
ТIонганаькъан Мухьмада. Цо
дийцар гIалай дакъь тIарча
толамех. Къаьстга цу хана, из

болх дIахьош, гучабаьлар кел-
хьара лохера кхера - нана-кхе-
ра. Из дика бисаб ца бохаш
XVI-ча бIаьшерен заманга-
ра денз. Цул совгIа, кхьдола
гIирсаш корадаьд, кIа охьаш
дола.

Iилманхочо яхачох, массай-
олча моттигашка келхьара оат-
халаш кораеш хиларо, иштта
юртбоахаме леладеш хинна
гIирсаш а цу юкье нийсдала-
ро хьагойт, ГалгIайчен лоа-
ман дакъь тIа ка бола ялат ле-
ладаь хилар, иштта из охьаш а
цох пайда эцаш а вай даьй баь-
халга.

ТIехьара тIа хьайра лелаяра
Iадатех дийцар Мадуров Дми-
тре - из ва «ТIехьале» яхача
гишлонхой- меттаоттадара
ишкола ший доалахьара ар-
хеолог. Цо хоам бир, гIалашта
лакхехьа, хи тIа цхьан хана
хьайра лаьтта хиларах. Бакъда
Iалама низо йохаяьй из, тахан

из хинна лар йоацаш я. Иштта
дале а, цох хотталуш болча
археологически хоамо, наха
юкьерча къамаьло хьагойт из
мишта хиннай, цо наьха вахаре
малагIа дакъа лоацаш хиннад.

ГалгIайчен РДНТ говзан-
чаш Лохерча Пхьуй баха хилар
дуьзаденна да, гIалгIай къа-
ман мах баь варгвоаца культу-
ран тIехьале лораеш хиларца.
Хьоар даккхара йола таронаш
лелаяь хилар гучадаккхар, цу
ханара хьайра мишта хиннай
хар, малагIа гIирсаш леладаяьд
хар - из деррига чудоагIа цун.
Цо таро лу, дIадоалаш латта
къаман культуран хьал хьак-
холла, из дIахо дикагIа тахка,
кулгаговзала Iадаташ наха
юкье доаржаде.

Цига гулдаь масалаш
чудоагIаш хургда, ГалгIайчен
вахара-культуран оагIонна, уж
леладергда говзанчаша шоай
тохкамашка.

ИГМК фусам хьалъе йолаергья 2026 шера

Коазой Мадина

ХьатIадоагIаца шера ГалгIай
Республикан Гишлошьяра
Министерствос керда гишло
хьалъергья паччахьалкхен
музейна лаьрхIа. Магасе цу
гIулакха лаьрхIа лаьтта хьакъо-
астадаьд. Проекта-маьха каьха-
таш кийчдаьд. Кердаца шера бе-
карга бетта 1-ча денга кхаччал-
ца, яхь дIахьоргья гишлонхой
тоаба хьакъоастаяра.

ГалгIайчен Гишлошьяра Ми-
нистерствос яхачох, 1,5 млрд сом
совгIа мах болаш йола «Культу-
ра дергIаюалаяра» мехка проект
болх бе йоалургья.

«2026 шера республике хьак-
хоачаргда хьалхара 263 млн сом.
Проектага хьежжа, мехктохкама
музея гишло кхозза вIаштIара
яхь хургья, эгтара кIалхара гIат

ларда чухьа а йолаш, юкъара йок-
кхал 7,5 эзар.кв.м. ДIачувоаллача
паргIата уйче хургья, цу чу кас-
саш, наьха барзкъа хьалъол-
ла моттиг, хаьхой моттиг, музея
тика, хьаьшашта цIено е мотти-
гаш хургья. Иштта хьалхарча
гIата тIа хургья кхоь гойтама зал,
юкъарча кхачан фусам, 10 эзар
книжка дола библиотека.

ШоллагIаца гIата тIа лоа-
цача хана деча гойтамий зал
хургья, гойтама зал 141 кв.м.,
вIашагIийнача хIамай зал
226 моттига, галерея, деша-
ра зал, догамаш деш бола болх
дIабакхьара йола зал, гойтама
зал. Аьрда оагIорахьа, библио-
тека тIа - музея хIамай лелает
рий а Iилман болхлоь а моттиг,
аьтта оагIорахьа - универсаль-
ни конференц-зал 220 моттиг
йолаш, эша хIама лелаю чухье-
наш, иштта администраци Iеш

йола моттигаш. Цу гишлон под-
вала чу музея гIон йола моттигаш
хургья, хIама чухьаш е дIахьош
кийчю фусам, хIамай кердаца
моттигерча мехкалга (климата-
га) дIаIомаю цIа, ганза гIирсаш,
экспонаташ лораяра йола мот-
тиг, тайп-тайпара пхьоалленаш,
суртий лаборатори, зIамига типо-
графи, иштта кхьыраш», - аьлар

«Сердало» газетага гишлон боа-
хаме цу проектах лаьца.

Цул совгIа, укказа белгалдир,
кердаца гишлон тIера кеп кхы а
белггала мишта хургья ховш йо-
ацилга. Бакъда цунца гIалгIай
къаман белгалонаш, къаман га-
хьара доакъош, гIалгIай архитек-
туранна тарадараш хургда, яхаш,
дуьц.

Лоламах, кортамукъаленах дола дувцар

«Дзурдзукаш - сийдола блухой» яха кино доаккхаш ба

Гпазданаькъан Ахьмад

Глалглайче длахьош ба «Дзурдзукаш - сийдола блухой» яха исторически фильм доаккхаш бола болх, из мехка культуран вахаре лоархлеме моттиг хинна длаоттаргда. Проектта режиссёр ва Угурчанаькъан Адам, из дика вовзаш ва цихеза хиларца, каскадера балха говзал йола саг санна, наха юкье яржача туркий исторически киносерешка из дакха лоацаш хиларах. Цох дийцар хьалхагга «Сердало» газета корреспонденташа. Цун профессионални балха говзал хиларо, чоалханерча хьалашка дувцаш долча къамаьлашта юкье из нийслуш хиларо, фильманна къаьстга бола мах оттабар дладех, цудухьа цу фильмага хьажа ловраш а дукха хургба.

«Дзурдзукаш - сийдола блухой» яхача фильмо цунга хьожаш вар кхоачавергва халача, бакъда сийдолча ханашка - уж я кортамукъа-

ле езаш бола дзурдзукаш, монголаш тлагертача хана, царна духьальэттараш. Из сурт длаяхача ханара хьал дийндеш хинна лац, деналах, ладатех, иштта кортамукъаленга кхачара лоламах дувцаш да из.

Дувцара керттердар - духьальоттара истори. Унзарча моастагичун хьалхашка дзурдзукаша корта ючуболлац. Хлара турпал, блухочунгара воккхагичунга кхаччалца, дика кхетабеш ва шоашта хьалхашка эттача гьулакха лоархлеме - лата везилга Даьхе бахьан долаш, тлехьарча блухочунга кхаччалца. Къовсама юкье латт, вахара парглато яккхарал совгга, шоай белгало лораьар а - дзурдзукаш глерт шоай мотт, ладаташ, даьйх бола дагалоаттам лорабе, бакъда из тай санна хадар кхерам болча хьалага кхоач.

Лоаман довкъаш, фильме ювцаш йола къаьнара глалглай глалаш - уж духьал хоза моттигаш хинна лац, уж да бокъонца дола цу хьала доакъашхой. Унзарча лоамаша белгалду къа-

ман денал, ше хьалаьцача наькъ тлара даргдоацача къаман нах уж хилар, хлаьта кхерах хьалъяьча глалаша - цу хлара глешлонца дола ноахала хьаькъал. Камеро хьатладоаккх тайп-тайпара сурт - сийдола лоаман бовхьамаш клур хьалъухача лагера цлешта лоалаха да, хлаьта чложе этта сатем боабеш да латара тата. Лалам укхазе лаьттача вахара, къовсама турпала сатем бола теш да.

Фильма керттера малан да, дзурдзукашта дагалаттар кортамукъале хилар. Кхыметтел шоаш эшабеш йола ха тлаена моттиг нийс-лой а, дзурдзукаша юажал хоржаргья, наха лай хинна чу ца отта. Дзурдзукашта керттердар - къаман сий. Царех хларане ший бех-ктокхам кхетабу даьшта, тлехьенна хьалхашка. Шоай лоамаш, глалаш лораеш; дзурдзукаша лораду шоай вахар, шоай укх дунен тлара моттиг.

Фильм доаккхаш дакха лоацача наха шоайла деш дола къамаьл глалглай мет-

тала да, цунца члоарглу къаман культуран мах бараш. Латара сценаш нийслуш я цу ханашка баьхача наьха вахарца, къаман белгалонашца. Хлара шалтан зов - из низ духьальоттабар хинна лац, из да вахар бахьан дола латар.

Турпалхошка глола фильмага хьожаш барашта гургда цар латара даькъ тла къаман оамал члоарглуш хилар, хлаьта цар толамий дагалоаттам члоаргга кийле хинна длаотташ ба вай тлехьа тладоарггача ноахала вахаре. Из фильм духьал хиннар дийца лац, цо глеттаду кортамукъален, цхьаоглон хаттараш, уж да, ер дуне мел латтача хана, лоархлеме долаш хьадоаргарех.

Дзурдзукаша керттера терко тлайохийт, ше морг кхы доацача глалглай къаман белгалонна. Режиссёра хьагойт къаьнарча глалглай тлабувхабу глорс, цар леладаь вахар ше морг кхы доацаш хилар, цо ший арглагга цу фильмерча сурташта ший тайпара клоаргал, кеплу.

Сийрдагга йола оаргьув хургья цу проекта халкъа артиста Эсамарзанаькъан лалаудина дакха лоацаш хилар. Из ва пхьар-говзанча, цо хьаьххолл, глалглай къаьнарча заман блухой тлема глорс. Пхьар хинна а лац из, из ва ладат лорадеш, цун кулгашца хьаьххолл тлема герз меттел, духьальоттара члоаргло а.

Актёра болх хиларал совгга, Эсамарзанаькъан лалаудина фильма юкьеюалаю иллей оаргьув а. Фильма юкье да «Довна нана» яха илли («Мать войны»), из хьаьхтаргахьа керттерча сцена юкь хургья. Цул совгга, артиста язьергья дзурдзукий гимн-мукъам, из кино исторически оаглонна хетадаь хиларга хьежжа, цо цу дувцара еррига оаглонаш белгалъергья къаман оамалашца.

«Дзурдзукаш - сийдола блухой» яха кинопроект глалглай къаман культуран-исторически, турпала оаглонаш наха гойта лаьрхла я. Фильмо наха довзийтаргда длаяхача хана, таханарча хана юкьардар.

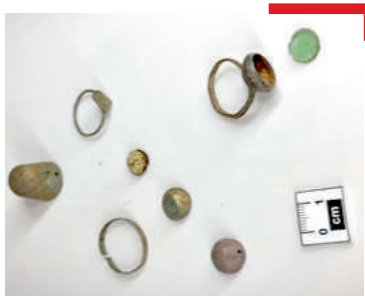
Лохера Пхуй оалачара глалаш тоаяь йоалаш латт

Аьхенаькъан Марем

«Техьале» яхача г I и ш л о н х о й - меттаоттадерий ишко-ла говзанчаша шоай болх чакхбоаккхаш латт, Лохера Пхуй оалачара глалаш тоаеш хинна. №4, №5 йолча гIишлошка пенаш хьалдеттад, хIанз дIахьош да юххера кагий балхаш.

«Техьале» яхача ишколе тхога ма аллара, цу кагий-ча балхех тийша да гIалан тIера куц-сибат мишта хург-да. Деррига а даь вала веза, арара хаоттам кхы чIоагIагIа хувцабалалехь. №4 йолча гIалан аргIанара дакъа кийча хургда шин кIира, уж балхаш чакхдаргда оагIой бутт йи-стебоалаш.

Цунца цхьана дIахьош ба керда музей хьаххоллара бола болх. №4 йолча мет-таоттаяьча гIалан чу хургья археологе музей, цига керда гойтам хургба - Граждан-ски тIема музей. Цу гIулакха кийчон балхаш дIадоладаьд.

ГIалгIайчен лоаме дото хIамаш корайир

Гаьгенаькъан Мартина

Лохера Пхуй яхача гIалаш ягIача мотти-ге болх дIахьош баьхка-ча археологашта, дото хIамаш корайир.

«Укх шера аьхки малхар-ча кашамашкара корайир уж хIамаш. Царна юкье да пIелгах доахкаду гIозараш, иштта кхийола куцала лела-ья цхьацца хIамаш.

Тохкамхоша, дикка хье-жача, зийра уж дото йолга. Цу ханарча пхьараша-гов-занчаша шоаш хьаьь хIамаш уж йолга гуш да», - йоах тхо-гарча хоамо. Белгалде деза, лоаман моттигашка кIоаргга яьдача юрташка а лакха гов-зал йола пхьараш хиннилга. Къаьстта дото хIамаш хьаеш чIоагIа къахьийгад цар.

Мехкдаьтта - басарашта меттел

Кьонача суртанчаша кхеллача суртий гойтам хилар вай мехка

ГIазданаькъан Ахьмад

Культуран оагIонцара лоархIаме, ший тайпара йола кхетаче-гойтам дIахьош хилар МагIалбикера тIема, къахьегама музей. Мехкдаьт-таца яздаь сурташ дар цига хьокха оттадаь. Цхьан хана, ерригача Советски Союза моттигашка цIихеза дувцаш дар мехкдаьтта шахьара мот-тигах. Вай мехкарча исбахьа-лен дешара оагIонцарча мот-тигашкарча кьонача суртан-чаша хьаххелла 54 болх бар, цига гойта оттабаь.

Белгалде деза, хIара сурт боккха низ тIабохийташ дилла долга. АО «Ингушнефть» яхача галерее массахана дадаш хург-да уж сурташ. Мехкдаьтта-ца сурташ дахкар дунен кхол-ламе цхьа тамашийна хIама да. Мехка хьурмата оагIон керте латташ дола из «Iаьржа дошув» ший тайпара дийрзар суртанчий кулгашка. Укх ер-ригача Россее эггара хьалха вай мехка хьабиьллар мехкадаьт-таца кхелла бола гойтам. Сел-ханарча, таханарча исторен,

культуран юкьера хоттама ди да ала мегаргдолаш да цу гой-тамах.

Кьонача суртанчаша масса-нена бIаргадайттар, кхыболча кхоачамца санна, мехкдаьт-таца а иштта говза балхаш кхол-ла йиш йолга. Из ший тайпа-ра, кхычарна тара боаца гой-там вай къаман культуран оагIонцарча вахаре лоархIаме

моттиг дIалоацаш хилар. Тер-калде деза, 1933-ча шерарча маьцхали бетта 24-ча дийнахьа 1180 метр кIоарга, № 13 йолча скважина чура эггара хьалха-ра из «Iаьржа дошув» арато-хар вай мехка боккха лоархIам болаш хиннилга. Къахьегама тIагIолла кхаьча котало я ала йиш я цох тахан, кхоанарча ва-харга бода сийрда никъ хиннаб из цу хана. Цу боккхача балха хьалха эттар вай къаман исто-ре массахана ваха виса Тайзет-динов Кабир ва.

Терски оагIонна керда вахар денна саг ва из. Къахьегам-хошта баха цхьа зIамига юрт вIашагIйолла болабеннаб цу хана. Эггара хьалха-м цхьа си-хонца вIашагIдийхка дахчан цIенолгаш хиннад уж, бакъ-да цар чу цу хана хургйол-ча шахьарца дувзадenna док-кий дикаш, толамаш даь-хад. ХIара шера керда ура-

маш IотIахеташ, цIенош, клубаш, ишколаш хьаеллаш дикка чIоагIенна, шерьен-на дIаэттай юрт. Цу доккха-ча исторен юкье хила ловш, мехка массайолча моттигаш-кара адам тIалаттар цига. МагIалбик турпала никъ бола, йIаьхий шахьар я. ТIема ду-хьальэтта, котало кхаьчачул тIехьагIа юха меттаотташ къа-хьийга шахьар я из, дуккха-не дегашта боча йолаш яха а йисай.

МоастагIчоа деналца, май-ралца духьальотташ, лира тохаш ший лаьттара эькха-ваь, сийрдача вахара кхоанен-га бода никъ буллаш къахьий-га, низбола шахьар! Таханарча, цу ший тайпара болча гойтамо дукха хIама дагадохийт вайна массанена. Кердача, доккхача гIулакхашка бода никъ буллаш бола лоархIаме болх ба ала йиш я цох тахан.

ГIалгIай мохк чубоагIа, экологически хьал дикагIа долча моттигашта

Аьхенаькъан Марем

ГIалгIайче дикагIчарех цаI я, РФ моттигашта юкье ТАССа 2025 шера гойтача экологически хьа-лага диллача. Из хьал дикагIа долчарех я Липецки, Москов-ски, Челябински областаш; Къарший-Черсий, Нохчий Ре-спубликаш. ГIалгIай Республика а царна юкьейоагIаш я. Цунна чудоагIаш да къаман проекташ кхоачашъяр, гонахьара Iалам дика хилар, мехка экологически политика пайда боалаш хилар.

Республикан кулгалхочо Ке-ламатанаькъан Махьмуд-Iаьлас лакхара толамаш дувзадир, ца-хаддаш цу лостамагIа беш болча балхаца.

«ГIалгIайче цу даькъ тIа лакха толамаш доахаш йола хIанз шоллагIа шу да. Тов бетта касса-га гIолла уж кхоачашъяр 100 про-цент хилар, хIаьта мехка гIолла

из да 55% дукхагIа», - аьлар цо.

Мехкадас белгалдир, ГIалгIайче 2026 шу экологее Шу да, аьнна. Иштта, экологически хьал кхы дикагIа тоаде лерхIаш да, бIеха хиш цIендеш дола бал-хаш дIахо а хьош.

ЛоархIаме да, «Экологиче-ски дика таронаш» яха къа-ман проект республике кхоа-чашъеш хилар, из бахьан долаш кхоь ца йоагIаца хинна кхалаж дIаяьккхай, меттаоттабаьб шиь Iам, иштта Магасерча Шолжа хин

хьал тоадаьд, хIаьта хьу меттаот-таяра моттиг 436 гектар дукхагIа яьй. Цул совгIа, ийцай хьунагIара цIи йоаяра йола техника, контей-нераш Iалашгьаьй къаьстта нув-хаш лелаергйолаш, иштта хьун фу кийчдаьд.

Дажалаша МагІалбикера моттиг йохайир

ГІазданаькъан Ахьмад

**МагІалбикерча мехк-
даьтта болхлой скверера
бурчолгаш дохадир да-
жалаш а ванчІараш а
ала мегаргдолча ГІожача
наха. Из хІама хІанз
хьалхара нийслуш дац.**

Зуламхоша кхыйола моттигаш телхаш, уж тоаш баьхкаб болхлой, дукха рузкъа дІатІаухийташ. «Шахъара администраци оарцагІяьнна, дохадаь бурчолгаш тоадаьд. Шахъара ганзерча ахчак дІаххуьаш ба бахархошта салаІа, паргІатта ха яккха моттигаш хилийта ГІерташ беш бола болх. Тахан лакха тІахьожам, терко лоаттае езаш ГІулакх да из. Царга шахъарера моттигаш телхайтар чакхдалийта йиш йолаш хІама дац.

Бахархошта, къаьстта катгирхошта хьалхадаха деза из. Ишколашка, юкъярлон оагІонашка ГІолла дІабахъа безаш болх ба из», - дийцар «Сердалога» шахъара администраце.

Аллеаш, паркаш, сквераш тахан тоаш я бахархошта, берашта, ха яхача наха салоІаш, цІенача феца садоахаш ха дІаххаша моттигаш хургІолаш. Шортта рузкъа Іодуллаш хьабеш ба из болх, хІаьта цу дерригненна хам беш боацаш, из толхадеш, наха новкъарле еш лелараш бехктотхаме оза беза. ХІаране кхетаде деза, Іокхесса ГІаьлен юкх, дохадаь ГІанд, яздаь пен, толхаяь кхыйола наха пайда эцаш йола моттигаш из леладечун юхь йоаш хІамаш долга. Зуламхо хила ца а ГІерташ, телхар тоадеш хила веза сагІ!

ДаьттагІара Іаьдал Фортанга оалача хига хьожаш да

Гаьгенаькъан Мартина

**Шолжа кхален
ДаьттагІара Іаьдал Фор-
танга оалача хин хьал ло-
радеш да. Укказа хин йи-
стош цІенйир, яхаш, дий-
цар «Сердало» газетага
кхален администраце хо-
амий ГІулакха кулгалхо-
чо ЦІечой Беслана.**

«Болхлой тоабо лаьрхІаьча техника новкъосталца хий цІендир нувхех, йокъаеннача йоархІех. Цу тайпара, доал деча даькъ тІарча Іаьдало терко лоаттаю хий цІендара, из наха накъадоалаш хилийтара, уж хьожаш ба, цу даькъ тІа экологически лостам лоаттабе», - аьлар хоамо.

ЛоархІамеча хувцамий хьакъехьа

ГІалгІайчен профсоюзий президиумо дийцар 2025 шера балха толамаш

Гаьгенаькъан Мартина

ГІалгІай Республикан профсоюзий Цхьанкхетара чуйоагІаш я 13 даькъ тІара профсоюзаш, 201 юххьан-царча профсоюзий тоабаш, 23 эзар профсоюзий доакъашхой. ДІадодаш дола шу ГІалгІай Республикан профсоюзашта беркате хилар. Кхетаче дІахьош, «ГІалгІай Республикан профсоюзий доакъой Цхьанкхетаро» дийцар 2025 шера баьча балхах, иштта хьатІадоагІача шера де лерхІаьчох.

Белгалдир, Еригроссийски кьонача профсоюзий кулгалхой яхь хьайийллар, ГІалгІайчен хьинар долча наха шоай балха даькъ тІа лакхбалара йола керда таронаш, доакъашхоша гойтар шоаш тоабашца болх бе ховш хилар, къахьегаш болча кагирхой хьашташ лорадара тІехьа хилар.

Хьалхара «Машук» яха дешара программа дика накъаялар хургбола, профессиональ-

ни болх дІахьоргбола болхлой кийчбара. Из чІоагІа дика хеташ хьаллаьцар юкъярлоно.

ДегІаахара кердача наькъах дувцаш, белгалде деза, 2025 шера Свердловски областе профсоюзаша мехкашта юкьерча боараме бартчІоагІам баьхилар. Цо таро елар ГІалгІайчен «Іарамхи» оалача санаторе дика салаІа ериггача Россера баьхкача профсоюзий доакъашхошта.

«Іарамхи» санатори чуйоагІаш я Россее профкурорташта, из хьаллоац «ГІалгІай Республикан профсоюзий Цхьанкхетаро», цул совгІа дикка юкьебоалаш боагІа профсоюза тоабашта дукхагІа бола нах.

Котало яккхара 80 шу дizarа чудоагІаш, ГІалгІайчен профсоюзаша вІашагІеьлар кхетачений массехк оагІув, иштта лоархІаме новкъосталдир Украине дІахьош йолча лаьрхІаьча операце бІухошта.

2025 шера юкъяра даь новкъостал да ах миллион совгІа сом, из ахча да дукхагІа даь-

къе профсоюзаша хьаьденнар. Уж иштта яха хилар бІухой дезал болча, царна белггалара новкъосталдир.

«Вай толамаш - из йоккхача тоабан толам ба, из болх дІахьош ба хьинардара, говзанчаш, уж ба дег чура из болх безаш, къаьгта цу даькъ тІа къахьегаш бола нах. Аз доаккхал ду вайна карагІдоалачох, вайна хьалха кхы а дукха коталонаш я. ДІахо а иштта доглазаш, цІена, массане цхьана вай из болх дІахо дІахьоргба. Цхьана хилча вай таро хургя моллагІа йола халонаш тІехьайита, иштта хьакхолла чІоагІа, паргІата йола юкъярло», - аьлар ГІалгІай профсоюзий кулгалхочо Оздой Хаде.

Карарча шера вай мехка вера Российски Федераце автотранспорта, наькбий боахама профсоюзий кулгалхо Ломакин Владимир. ГІалгІайчен автотранспорта, наькбахой профсоюза болхлошца, ГІалгІайчен Минавтодора викалашца хиннача вІашагІкхетаре таро хилар цхьана болх лелабара

тІехьа барт бе, цу даькъ тІара болх дІабахьара йола оагІонаш тахка.

Хургдолчун балха хьалтийша да профсоюзий бокъонаш дукхагІа хиларах, цар вахара-къахьегаме хьал чІоагІдеча даькъ тІа дукхагІа даькъа лоацаш хиларах. ДукхагІа терко тІайохийташ дар да, мехка тайп-тайпарча моттигий тоабай бувзам чІоагІагІа хилийтар.

Даьха толамаш доккхий дар аьнна доацаш, ГІалгІайчен профсоюзашта хьалхашка латт балха говзал лакхъара декхар, юридически оагІув дегІайоалаяр, къахьегамхой хьашташта терко лоаттаяра дешаш.

Шоай къахьегамца профсоюзий болхлоша хьагойт вахара хьашташца бувзабенна бехктотхам лакха хилар, иштта эггара чоалханегІа дола хаттараш кхоачашде ховш хилар. Цар къахьег республика дегІайоалаяра кІоартга лард йоллаш; хьалаш, дика таронаш нийсхон тІехьа лелаеш.

Керда шу хьатІадоагІаш, кхерамзлен оагІонца дувзаденаьрех дийцар мехка

ГІазданаькъан Ахьмад

Кердача шерца дувзадена цІай гаргагІортара тІатайжа, ериггача дешара моттигашта кхерамзлен хьалаца дувзаденаьраш хьалхадоахаш болх дІабихьар дешареи Іилмани ГІулакхех йолча Министерствос. Берий бешамашка утренникаш дІахьош, ишколашка, кхыйолча моттигашка концерташка ло-

раде дезараш белгалдир министерствос. Нах гулбенна дІахьоча кхетаченашкара хьал цхьаккха сага зе, зулам хургдоацача тайпара хилийта ГІерташ дІахьош болх ба из.

«ХІара дешара моттиге цІерцара кхерамзлен хьал, иштта кхыдараш лорадеш, цу берригача балха бехктотхаме волаш, саг хила веза оттаваь. Моттигаш, корсам кийчъеш хьаль-

охкаш йола хІамаш шоай сертификат долаш, лертІа хьаьь хила еза. Иштта йоаца хІамаш лелае йиш яц кхетаченашка. Хьехархой, тІахьожам беш бола болхлой фийла, геттара чІоагІа хьожаш хила безаш ГІулакх да из.

ЦІаьхха, моллагІа хатар ийккха хІама хуле, нах арабаргбола моттигаш кийча хила еза. ЦІерцара хатар хинна болх хуле, нах корзагІбаьнна, кегабенна

кхестаргбоацаш; деррига а боагІаьча боараме тоадаь латта деза», - дийцар «Сердалога» дешареи Іилмани ГІулакхех йолча Министерстве. Берашта лаьрхІа цІай дІахьочар лораде дезаш, лоархІаме хІамаш да уж.

Деррига а хила деззаца тайпара кийча хуле, кхетаченаш дІахьочарна шоашта паргІатагІа, аттагІа хургда, моллагІа хІама нийсденна болх хуле а.

22 КНИЖКАЙ ТАРХЕН ТІА

Езача уйлай дуне

Вай мехкарча библиотекашка «Нана» яха ший книжка кхачийтар
Эсамарзанаькъан Іалаудина

ГІазданаькъан Ахьмад

Республикерча къаман библиотеканна ший нанна хетадаь байтий гулламах латта книжкаш делар къаман артист волча Эсамарзанаькъан Іалаудина. Укх шера Шолжа-ГІалий тІа арадаьннад из. Нохчий республикерча йоазонхой Союзо хьаллацарах, малхадала аьттув хилар наьнацарча беамакх дувцача байтий книжкан. ГІалгІай паччахьалкхен 100 шу дizar хетадаьд из автора.

«Гуллама юкъе нийсса 100 байт яхар а лаьрххІа отадаь да, из шу дагалаьца. Эсамарзанаькъан Іалаудина ший наьнацарча беамакх язъяь байташ хІанз массанена йовзаргья; боккхийчар, дешархой еша аьттув хургба. «Наьнага» яха книжка кхыдарашта юкъе ший йизза моттиг дІалаьца дІаоттаргда; цул совгІа, вай мехкарча библиотекашта лоархІаме совгІат а да из, хІана аьлча нана хІара сага вахаре эггара хьамсарагІа, дега гаргарІа вола саг ва! Кхувш латтача тІехьен юкъе а наьна лерхІамах дувцаш дола книжка даржар тахан чІоагІа лоархІаме да», - дийцар «Сердалога» къаман библиотеке.

Библиотеке ше вена волаш, Эсамарзанаькъан Іалаудина цигарча болхлошта дийцар, литературан наькъ тІа эггара хьалха гІа баккхар ший вахаре мишта хилар... Кхувш латтача хана

волавелар хургвола кхоллама болхло, ший эггара хьалхара байташ вІашагІаохка. МоллагІа дег чу Іайна, Іоткъам хинна хІама байташца малхадаккха хьожар из, дега салоІам хулар цу гІулакхах. Тахан Іалаудина язду эрсий а гІалгІай а меттала. Массанена йовзаш, дега хьамсара йолаш я цун кІоарга чулоацм бола байташ. Къаьстга доккха баркал оал тахан байтанчанна ший кхоллам наьха дегашка кхачийта гІо деш хиннача республикерча йоазонхой Союза хьалха латтача Ноакастхой Хаважа, нохчий мехкарча йоазонхой Союза кулгал деча Ельсаев Аламкахжа. Цу наха лоархІаме дакъа лаьцар книжка арахецача, из дІадовзийтача балха юкъе.

Ший нана, СатугевгІар Османа йоІ Аьсет дог тохадолитача дешашца ювц автора байташка. Книжка деша эттачо кхетадергда, нана цун дега мел хьамсара, боча хиннай. Зовне екача байташка гІолла, нанна баркал кхайкадеш, цо шийна мел денначох доаккхал деш ва Іалаудин. Вахара наькъ тІа дукха халонаш лайна, дукха хІама текха я цун нана Аьсет; бакъда, мел хала хиннадале а, вахарах дог ца эккхаш, сийрдача, хозача хІаманга кхача гІерташ къахьегаш, ший дезалах вахарера доккха, мах баь варгвоаца ираз лоархІаш, яьхай из. Эсамарзанаькъан Іалаудина дийцар, вІалла а ше ца кхоеш, халонех ца кхераш, дикан-

га сатувсаш нанас къахьегарах; нийсача, цІенача наькъ тІа ший дезал ураоттабе, царех бизза нах бе гІерташ, из латгарах. Дега кІаьда, Іимерза саг хиннача Аьсета эгІазло яха дош довзацар... Из Іемаяр массахана нахаца безаме яха, шийга дар камаьрша декъа, эшача моттиге новкъост хинна ураотта. Из деррига дегашка чІоагІдеш кхебир низ болча нанас ший дезал.

«Наьнага» яха книжка деша эттачоа довзаргда уж хІамаш. Ший цІен кхуврч лорабеш, къаман Іадаташ, беркате оамалаш лоархІаш яьха йизза кхалсаг йовз вайна цу байташка. Байтий гуллама юкъеяхай цхьаькха лоархІаме шитекст... Царех цаІ «Ялсмале - наьна когашка» яха корта болаш, Гуржий мехкарча йоазонхой Союза кулгалхо йолча Гонашвили Маквалас язъяь. 2010-ча шера даьча цу йоазоно дукха хІама довзийт книжка дешарашта. ШоллагІа текст вай мехка дика йовзаш йолча байтанчас, республикерча культуран оагІонцарча вахаре цІихеза болхло йолча Чаненакъан Тамарас язъяь я.

«Шан гув» яхача цу эссега гІолла вайна йовз автора уйлаш, нигаташ, байтий вахарцара цун кІоарга бувзам, дег чу массахана бухдувлар... Вайна массанена хов, къаьстга наьнацарча беамакх яздаьр цхьаккха хІаманца нийслургдоацаш, ший тайпара кІоарга, боккхача беамакх диза,

ираз кхайкадеш хулилга. ХІаьга Іалаудина гетгара хоза вІаштІехьабаьннаб из болх. Цхьа байт йийшача а кхетаду, наьнаца яьккха ха цун дега эггара бочагІа йолга. ХІара байтаца вай дегаш тохадалийта, сомадаха хьежав автор... из цун дика вІаштІехьадаьннад аргдар аз тахан майрра, хІана аьлча, хІара байтаца ший дег чу «клеж йоахаш» мел латтар вайга дийцад цо. Нана лораяр, из лархІар, цун сий дар хІара сага хьалхашкара эггара доккхарІа дола декхар долга белгалду автора. Нана Дала вайна денна мах баь варгвоаца совгІат долга дагадохийт цо. Оалаш да-кх байтий чулоацм, байтанчас яздеш дар дийшача довза йиш я цун нигат, цун уйлаш...

Укхаза хеталу, ма боккха, цІена, сийрда безам хиннаб

цу сага ший наьнаца бийзар, ма дег чу дужаш да цо из хестаеш оала хІара дош... Бера санна боча хиннай нана автора! Наьнаца йиа ха иштта хоза ювцаш дола книжкаш вай ишколашка, кхыйолча дешара моттигашка а доаржадича дика хургда аьнна хет, кхувш боагІарашта юкъе боккха пайда боаржабергболаш книжка да из. Цкъа деша волавелча, тІеравоалалуш доацача книжканна лакха мах оттабир къаман библиотеке а. Цун ерригача тоабо доккха баркал оал Эсамарзанаькъан Іалаудина библиотека тархе ший книжкашца хьалйизарах. Къаман библиотека кулгалхочун гІонча йолча Малсаганаькъан Лидас белгалдир наьнацарча беамакх, йІовхалах дувцаш дола книжка массанена дезаденнарех хургдолга.

МИНИСТЕРСТВО ФИНАНСОВ РЕСПУБЛИКИ ИНГУШЕТИЯ

(МИНФИН ИНГУШЕТИИ)

ПРИКАЗ

08.12.2025 г.

№ 487-п

г. Магас

О признании утратившими силу некоторых приказов Министерства финансов Республики Ингушетия

В целях приведения нормативных правовых актов Министерства финансов Республики Ингушетия в соответствие с законодательством Российской Федерации:

1. Признать утратившими силу приказы Министерства финансов Республики Ингушетия:

от 15.02.2022 № 36-п «Об утверждении Перечня должностей государственной гражданской службы Министерства финансов Республики Ингушетия, при замещении которых государственные гражданские служащие обязаны представлять сведения о своих доходах, расходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера, а также сведения о доходах, расходах об имуществе и обязательствах имущественного характера своих супруги (супруга) и несовершеннолетних детей»;

от 23.08.2021 № 281-п «О некоторых вопросах по осуществлению контроля, предусмотренного частью 5 статьи 99 Федерального закона от 5 апреля 2013 года № 44 - ФЗ «О контрактной системе в сфере закупок товаров, работ, услуг для обеспечения государственных и имущественный нужд»;

от 26.06.2018 № 216-п «Об утверждении порядка санкционирования оплаты денежных обязательств по-

лучателей средств республиканского бюджета Республики Ингушетия (казенных, бюджетных, автономных) и администраторов источников финансирования дефицита республиканского бюджета Республики Ингушетия»;

от 25.05.2016 № 170-п «Об утверждении административного регламента исполнения Министерством финансов Республики Ингушетия государственной функции по осуществлению государственного финансового контроля»;

от 31.12.2014 № 497-п «Об утверждении Порядка возврата и взыскания неиспользованных остатков межбюджетных трансфертов, полученных в форме субсидий, субвенций и иных межбюджетных трансфертов, имеющих целевое назначение, предоставленных из республиканского бюджета»;

от 06.06.2014 № 216-п «Об утверждении порядка представления отчетности главными распорядителями, получателями средств республиканского бюджета, главными администраторами, администраторами доходов республиканского бюджета Республики Ингушетия»;

от 06.03.2014 № 90-п «Об утверждении Перечня должностей государственной гражданской службы Республики Ингушетия районных и городских финансовых управлений, при назначении на которые граждане и при замещении которых государственные гражданские служащие Республики Ингушетия обязаны представлять сведения о своих доходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера своих супруги (супруга) и несовершеннолетних детей»;

от 03.02.2011 № 37-п «Об утверждении состава Еди-

ной комиссии Республики Ингушетия по размещению заказов на поставки товаров, выполнение работ, оказание услуг для государственных нужд»;

от 31.12.2010 № 547-п «Об утверждении положения о проведении ревизий и проверок бюджетополучателей Республики Ингушетия Министерством финансов Республики Ингушетия»;

от 11.12.2009 № 464-п «Об Утверждении Порядка оценки надежности (ликвидности) банковских гарантий, поручительств, предоставляемых в обеспечение исполнения обязательств по возврату бюджетных кредитов, уплате процентных и иных платежей, предусмотренных соответствующим договором (соглашением) о предоставлении бюджетного кредита»;

от 08.05.2009 № 133-п «Правила финансирования строительства»; от 16.01.2009 № 05-п «О порядке санкционирования оплаты денежных обязательств получателей средств бюджета Республики Ингушетия и администраторов источников финансирования дефицита бюджета Республики Ингушетия»;

от 19.03.2013 № 98-п «Об утверждении административного регламента Министерства финансов Республики Ингушетия по исполнению государственной функции «Размещение заказов на поставки товаров, выполнение работ, оказание услуг для государственных нужд Республики Ингушетия».

2. Настоящий приказ вступает в силу со дня его официального опубликования.

Т. Р. Вышегуров,
Заместитель Председателя Правительства
Республики Ингушетия - и. о. министра
финансов Республики Ингушетия

Лоацца биографи:

Боканаъкъан Руслана Фатима яый 1982 шера савкура бетта 14-ча дийнахъа Нохч-ПалгIай АССРa МагIалбик-Шахъаре.

Из дешаш хилар СоагIапча №8 йолча юкьерча ишколе, цул тIехъагIа цар дезал Шолжа-Палий тIа баха дIабахар. Из дIахо дешаш хилар Шолжа-Палан №42 йолча юкьерча ишколе.

Лакхара дешар дийшад цо ПалгIай паччахьалкхен университете.

Спортивни толамаш: кикбоксингах йола спорта мастер; Россе цхьайттаза котало яккхар; дунен кхозза котало яккхар (2005 ш., 2009 ш., 2011 ш.); Европан чемпионка; дунен Кубке диазза котало яккхар; Пекине дIадихъача Хьалхарча Дерригача дунен латара искусствай ловзарашка котало яккхар.

Шийна фу деза ховш, халонаш тIехъайитар

Боканаъкъан Фатимас кхувш йоагIаца тIехъенна кикбоксинг Iомаю

Гаьгенаъкъан Мартина

ХIара сага, из хьакхоллача хана, хьаьхад моллагIча гIулакхе дуненна цхьа пайда бахьаш хилар. Цхьачар хьамсарча мехка культуран мах бараш совдоах, шоллагIчар Илманца дегIаухаш кьахегаш хул, хIаьта кикбоксинг оалача спорта цIихеза говзанча, Россе цхьайттаза чемпионка, дунен кхозза чемпионка йола Боканаъкъан Фатима ший беррига низ дIалуш я хьамсарча спорта гIулакха.

1992-1999 шераш цу йиIига дIадихьар Шолжа-Палий тIа. Цхьацца бахьанаш нийсдаларах, спорта гIулакх цо

дIаходихьар Москве, Мельцер Марка кулгал деш. «Сердало» газетага ше кьамаьл деш, Руслана Фатимас кикбоксинг вай мехкарашта юкье йоаржаярах шийна хетар аьлар.

- МалагIа моттиг дIалоац кикбоксинга хьа вахаре?

- Кикбоксинг са вахаре эггара лоархIамерIа дола дакъа да. Цунна чуйоагIа кьаьстта йола ха.

- МалагIа пайда бахь цу спорто кхалнахьа могашала?

- Бокс, кикбоксинг - цу спорте еррига дегIа маьженаш болх беш я. Цо кертага даим болх байт, хIамах кхеташ хул, кIоарга садаха таро хул, иштта чIоагIду дегIа пхьанаш, дегага дика болх байт.

- Iайха хержача профессеца

керттердар фу хет хьона?

- Со хьож айса Iомадаьр кхувш доагIаца ноахала дIадала-из дикагIа бола безам а, спорта мутIахьа хилар а да.

- МалагIа масал лу Iа наха, мел дIакхоачаш да из царга?

- Укх дунен тIа, де карагIдаргдоацаш хIама дац.

- Вай мехкарашта юкье из спорта оагIув чIоагIлургьа, аьнна, хетий хьона?

- Сона хетачох, кикбоксинг эггара хьалхара моттиг дIалоацаш я, спорта оагIон юкье. Из массадолча давкье дегIайоагIаш я, профессиональни яр а йоацар а. Бакъда сона дезар паччахьалкхено цунна теркам тIабахийтар, из олимпийски хургIолаш. Дукха кьамаьлаш хиннад цу

хьакьехьа. Со тешаш я, цхьан хана из хоза, чIоагIа спорта оагIув Олимпийски ловзарех хургьа, аьнна.

сердало

Учредитель:
Государственное
автономное учреждение
«Издательский дом
«Сердало»

Главный
редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Роскомнадзора
по Республике Ингушетия.
Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033
от 16 декабря 2024 г.
E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
ГАУ «Издательский дом «Сердало».
Время подписания номера
по графику в печать:
17 декабря 2025 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № Тираж: 2000 экз.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

Наьсаре хургья Олимпийски чемпиона Манкенаькъан Назира хетаяь яхъаш

Гаьгенаькъан Марина

Наьсарен - Шахьаре дIахьоргья эллиной-румий латарак мехкаш-та юкьера йийлла яхь, из хетаяь Олимпийски чемпиона Манкенаькъан Назира, яхаш, хоам бу ГIалгIай Республикан спортини латара Федераци зарбан болх лела-бераша.

«ХьатIадоагIа ча КIирандийнахьа 100 совгIа эллиной-румий латархой яхьбаргба «Ади Ахьмада» спортини клуба совгIаташ даха дагахьа, Магасерча спорта цIагIа.

Яхъашка дакъа лаца йиш йолаш ба 16 шерга кхаччалца ха яьннараш. Йуйрийна 10 сахьат даьлча дIайолалургья Кьулбехьен, Кьилбаседа Кавказа федеральни куран моттигашкар-ча викалий яхъаш», - аьлар хоамо.

Из болх вIашагIбел-лараша яхачох, кхетаче лоархIаме я кьонача, начIал долча кагирхошта, хIана аьлча цар таро я цига гойта шоашта фу карагIдоал.

Белгалду, цига хьажа йиш йолаш ба эллиной-румий латар дезаш бола спортсменин новкьостий, гаргара нах, хьехамчаш.

ГIалгIайчен наьканчаша дика толамаш даьхар Кисловодскерча яхъашка

Гаьгенаькъан Марина

ГIалгIайчен наьк дарах йолча гульяхьча тоабо дика толамаш даьхар йийллача яхъашка, из кхетаче хетаяь яр Кисловодскера «ЮРС» клуб хьакхелла-ча денна, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан зарбан болх лелабераша.

«ГIалгIай Республикан, Краснодарски края, Ставропольски

края, Селий Республикан, РСО-Алане, ГIабартой-Балкхарой Республикан 18 клубера 370 гарга спортсмен вар цига дакъа лоацаш.

Вай мехкара цу яхъашка дакъа лоацаш вар бархI саг. Наьк деш гаьна вахарах (16-18 шу) хьалхара хилар Лаьна-наькъан Имран, 50 метр наькх тIа наьк дарах, иштта 100 метр лоамеча кепак. Мартазань-къан Мухьмада (14-15 шу) хьалхара моттиг яьккхар - 50 метр

наькх тIа уллаш, шаккха кулг хьааракхувсаш наьк дарах, 2-гIа моттиг - 50 метр лоамеча кепак, иштта 3-гIа моттиг - 100 метр лоамеча кепак.

Шаденаькъан Мухьмада (11-13 шу) дото совгIат даьккхар 50 метр лоамеча хьисапе, иштта борза совгIат - 100 метр лоамеча кепак. Угурчанаькъан Мухьмада (14-15 шу) кхоалагIа моттиг яьккхар, 50 метр лоамеча кепе наьк деш. Мержой Денена (9-10 шу)

борза совгIат делар, 200 метр лоамеча кепе наьк дарах», - аьлар берий хьехамча волча, ГIалгIай Республикан наьк дара Федераци президента Малсаганькъан Iамархана.

Цул совгIа, ГIалгIай тоабо 2-гIа моттиг яьккхар 4х50 йолча лоамеча кепак. Тоабанна чубоагIаш бар Лаьнанаькъан Берс, Угурчанаькъан Мухьмад, Лаьнанаькъан Имран, Мартазанькъан Мухьмад.

Олимпийски ловзари толамхо волча Кхоартой Калойна хетаяьча яхь кьовсалургба

Гаьгенаькъан Марина

Олимпийски ловзарашка дото майдилг яьккхача Кхоартой Калойна хетаяь мехкашта юкьера яхь дIахьоргья вай мехка. Из хоам «Сердалога» бир спорта оагIонцарча министерствос.

«Яхьанна хьалхаэттараш - спортаци физически культурахьа йола Министертво, спортацарча латарак йола Федераци. Кьилбаседа Кавказера, иштта кхьй-олча моттигашкара 100 совгIа латархой ба цу юкье дакъа лоацараш. 11 тайпарча дозалах шоай низ гойта беа ухь бетта 20-ча дийнахьа 18 шерга кхачанза болча спортсменаша», - дийцар тха газетага.

Эггара толашагIа болча спортсменин цIераш йовзаргья вайна цу дийнахьа.

Магасерча кулгаш гIортадаьраша толамаш даьхар шахьара яхъашка

Гаьгенаькъан Марина

Магасерча кулгаш гIертадеча кагирхоша шоаш гойтар шахьара яхъашка, уж хетаяь яр Росийски Федераци Конституце Денна. Из болх вIашагIбеллараш бар культуран, спорта, туризма Центра болхлой, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цига дакъа лоацаш хиннараша.

«Яхъаш дIаяхьара бахьан дар берашта спортини «армрестлинга спорта оагIув йовзийтар, иштта физкультура йоаржайар.

Физически культуран кхетаче дIайихьар «Марем» оала

ча гимназе. Цига дакъа лоацаш хилар 50 дешархо, дукхагIбараш 8-11 классай дешархой бар, уж баьккабар столидан массайолча дешара моттигашкара. Царех хIараваар хьежар шоай хьамсарча ишкола сий даккха, иштта цу тайпарча яхьех говзал эца. Цу спортини хьала мах оттабара декхараш тIадаьхкар армрестлинга халкьашта юкьерча класса спорта мастера Сагананькъан ИбрахIима. Из цига хиларах, бераш а гIаддахадар, яхъаш а лоархIамегIа хилар», - аьлар ЦКСИТ.

Чаккхе еш, котбаьннарашта майдилгаш, грамоташ елар.

Мархенаькъан Адам лайчилла бетта дикагIа вола футболист ва

Гаьгенаькъан Марина

ГIалгIай футболист Мархенаькъан Адам лайчилла бетта дикагIа вола ловзархо ва. ЗIамсага ший балха говзал гойтар, «Нюрнберг» яхача немций тоабанца волаш. Из хоам «Сердало» газетага бир ГIалгIай Республикан футбола Федераци

зарбан болх лелабераша.

«ДIабахача бетта Адама каст-каста дакъа лаьцар, ШоллагIча Бундеслиге «Нюрнберга» юкье волаш ловзарца. Цо болх бора тIагIортара а дукхагIа доакъош тIа, вадара даькъ тIара дукхагIа бола болх дIахьош а хилар из. Хьажархоша кхадж тос-

саш, цо котало яьккхар, полузащитника начIал а, дукхагIотталуш хилар а гойтарах. Кхадж тессар, дукхагIоттар яхача даькъ тIа дIабихьа хинна болх чулоацаш. Цунна 40% тессар кхадж, из дикка хьалхавоалаш ва шийна уллуврча яхьебаьннарел. Хьалхарча, шоллагIча моттига юкьера башхало 21% дукхагIа

яр», - аьлар хоамо.

«Футболага хьожаш болчар мах оттабир Мархенаькъанчун хьинара. Даькьалавуьц Адам берригача футболага хьожачар цу толамца, баркал оал царна кхадж тессача дакъа лацарах!» - аьлар ГIалгIайчен футбола Федераци президента Хьулахой Хаважа.